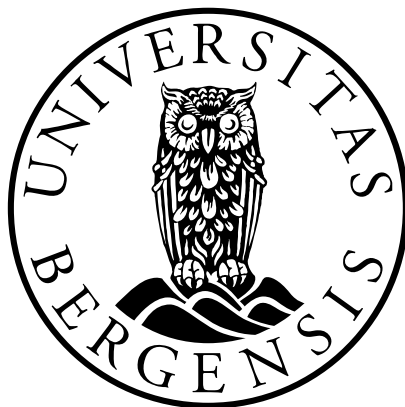

Aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25

Hva inngår i vurderingene etter aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25, og hva har betydning for valg av selskapstype?

Kandidatnummer: 71

Antall ord: 13 252

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10.05.2019

Innholdsfortegnelse

Kapittel 1 Innledning.....	3
Kapittel 2 Rettskilder og metode.....	4
2.1 Rettskildebruk og metode.....	4
2.2 Relevante hensyn i oppgaven	4
2.2.1 Kreditorhensyn.....	4
2.2.2 Selskaphensyn.....	5
2.2.3 Vinningshensynet	5
Kapittel 3 Aksjeselskap og samvirkeforetak	6
3.1 Aksjeloven og Samvirkelova.....	6
3.2 Selskapsformene – en sammenligning	7
Kapittel 4 Aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd	10
4.1 Aksjeloven § 3-4	10
4.2 Samvirkelova § 25 første ledd.....	11
Kapittel 5 Egenkapital.....	12
5.1 Bunden egenkapital	13
5.1.1 Aksjekapital.....	13
5.1.2 Fond for urealiserte gevinster.....	14
5.1.3 Fond for vurderingsforskjeller.....	14
5.2. Fri egenkapital.....	15
5.3 Forsvarlig egenkapital	15
Kapittel 6 Likviditet	18
6.1 Forsvarlig likviditet	19
6.2 Stilles det krav til forsvarlig likviditet også for samvirkeforetak?	20
Kapittel 7 «Risikoen ved og omfanget av»	22
7.1 Risikoen ved.....	22
7.2 Omfanget av	24
Kapittel 8 Valget mellom aksjeselskap og samvirkeforetak	25
Kapittel 9 Avslutning	29
Litteraturliste	30
Tabell 1 - Samvirkeforetak.....	33
Tabell 2 – Aksjeselskap.....	37
Figur 1 – Overgangsperiode samvirkelova 2008-2013	41

Kapittel 1 Innledning

Aksjeloven har gjennomgått mange endringer siden den først ble introdusert i 1976 og hver og en av disse endringene har satt sitt preg på det norske næringslivet. I 1997 kom § 3-4 om at aksjeselskap skal ha en «forsvarlig egenkapital ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten». Før var det ikke et lovbestemt krav til kapitalgrunnlaget i et aksjeselskap annet enn for aksjekapitalen.

Den siste store gjennomgangen av aksjeloven kom i 2013 etter Gudmund Knudsens rapport i 2011 om hvordan man kunne forenkle reglene og tilpasse dem til både små og store aksjeselskap. Med denne endringen ble det blant annet lagt til et krav om forsvarlig likviditet hos aksjeselskap, i tillegg til det eksisterende kravet om forsvarlig egenkapital. Dette ble gjort som en del av det større kreditorvernet i aksjeloven. Vern av kreditorer er hovedhensynet bak reglene om beskyttelse av selskapskapitalen og er spesielt viktig siden man har en begrenset personansvar for aksjeselskap.

I samvirkelova som kom i 2007 har lovgiver kun oppstilt et krav til forsvarlig egenkapital og ikke et spesifikt krav til foretakets likviditet. Som vi skal se nærmere på i oppgaven, har disse to selskapsformene mange likhetstrekk, noe som gjør at man kan stille spørsmål ved at samme ansvar ikke er oppstilt for styret i et samvirke.

Regler om beskyttelse av selskapskapitalen er noen av de viktigste reglene man har i selskapsretten. Disse reglene skal beskytte dekningsgrunnlaget for eventuelle kreditorer, og også sørge for at selskap ikke blir driftet på kreditors regning. En slik praksis vil gjøre stor skade for næringslivet, da det vil bli en større risiko å gi selskap kreditt. Færre vil da ha mulighet til å stille som kreditorer, og særlig for nye virksomheter der man ikke har et solid grunnlag enda. En videre konsekvens av dette vil være at oppstart av nye virksomheter vil kunne stagnere, noe som igjen vil ha ringvirkninger for hele samfunnet med mindre konkurranse, færre tilbud å velge mellom, og færre arbeidsplasser.

I denne oppgaven skal det redegjøres for de nevnte selskapsformene – aksjeselskap og samvirkeforetak. Det skal gjøres en sammenligning av formene, og videre vil fokuset ligge på innholdet i aksjeloven § 3-4 og dets parallell i samvirkelova § 25 første ledd. Det er i disse bestemmelsene den skjønnsmessige kapitalbeskyttelsen slår inn. Med andre ord gir disse bestemmelsene aksjeselskap og samvirkeforetak pålegg om å selv vurdere sin kapital situasjon. Aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 er da kanskje de viktigste bestemmelsene for å beskytte selskapskapitalen for disse selskapstypene.

Oppgaven skal kartlegge hvilke vurderinger som må tas for å vurdere om et selskap har en forsvarlig egenkapital og likviditet, og om samvirkelova legger opp til de samme vurderingene til samvirkeforetaks likviditet som aksjeloven oppstiller. Deretter skal det ses på hvorfor noen velger samvirkeforetak som selskapsform, og hvorfor et samvirkeforetak kan være mer gunstig innenfor visse næringer enn andre med særlig tanke på innholdet i de to nevnte bestemmelsene i aksjeloven og samvirkelova. Dette gjøres ved å sammenligne sentrale aspekter ved de to selskapsformene, for så å gjennomgå aksjelovens § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd. Til slutt ser vi på om disse eventuelle forskjellene og endringene i lovene har betydning for valget av selskapsform.

Kapittel 2 Rettskilder og metode

2.1 Rettskildebruk og metode

Opgaven omhandler lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44 (aksjeloven) og lov om samvirkeforetak av 29. juni 2007 nr. 81 (samvirkelova), især aksjelovens § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd. Disse bestemmelsene skal gjøres rede for ved bruk av den rettsdogmatiske metoden¹.

På selskapsrettens område er lovene ofte grundig gjennomgått og regulerer de fleste problemer som kan oppstå, nemlig i aksjelovene og selskapsloven. Reglene i samvirkelova er dessuten i stor grad basert på aksjelovene, men er mer fravikelige da mye kan avtales bort enten i separate avtaler eller i vedtektene til foretaket. Aksjeloven og samvirkelova er da det naturlige utgangspunkt for denne drøftelsen. Vilkårene er derimot ikke utbrodert i noen særlig grad i selve lovteksten, slik at det blir naturlig å se til andre rettskilder for å konkretisere innholdet i bestemmelsene mer.

Siden aksjeloven har gjennomgått en del endringer siden den ble vedtatt, finnes det også grundige forarbeider til denne loven. Disse er også aktuelle med tanke på samvirkelova, da samvirkelova i stor grad er basert på aksjeloven og dens oppbygging.

Det finnes imidlertid lite rettspraksis som tar opp akkurat disse bestemmelsene, da samvirkelova er relativt ny og endringene i aksjeloven er gjort nylig². Domstolene har i tillegg ofte ikke grunnlag for å overprøve selskapenes egne skjønsmessige vurderinger om forsvarlighet. Gudmund Knudsen konkluderte derimot i sin rapport om aksjeloven at «[dersom] selskapets vurdering av kapitalbehovet er klart uforsvarlig, må domstolene kunne sette selskapets vurdering til side»³. Dette sluttet Høyesterett seg til i Håheller-dommen, der de også satte til side selskapets egen vurdering av egenkapitalsituasjonen da retten anså selskapets vurdering som «klart uforsvarlig»⁴. Håheller-dommen er således den eneste dommen fra Høyesterett som behandler aksjelovens nåværende § 3-4. Det finnes i tillegg noe underrettspraksis som omhandler deler av oppgavens analyse. Disse vil brukes, især en dom fra Bergen Tingrett som omhandler gyldigheten av utdelingsvedtak og muligheten til å omstøte disse⁵. Her kommer man inn på vilkårene om «risikoen ved og omfanget av» selskaps virksomhet.

2.2 Relevante hensyn i oppgaven

2.2.1 Kreditorhensyn

Et av de mest sentrale hensynene bak enhver bestemmelse om kapitalvern er vernet om kreditors interesser. Siden deltakere i både samvirkeforetak og aksjeselskap har begrenset ansvar for selskapets fordringer, sitter særlig usikrede kreditorer med større risiko enn i andre

¹ Hans Petter Graver (2008) s. 149-178

² De mest relevante høyesterettsdommene for denne oppgaven er HR-2016-1440-A (2016) (Håheller-dommen) og TBERG-2005-77844 (2007) (ISU-dommen). Annen relevant rettspraksis er RG-2009-514 (2009) og Rt-1996-672 (1996) (Kongeparken-dommen)

³ Gudmund Knudsen (2011) s. 95

⁴ HR-2016-1440-A (2016) avsnitt (46) og (47)

⁵ TBERG-2005-77844 (2007)

selskapsformer⁶. Dersom selskapet eller foreningen går konkurs før en eller flere kreditorer har fått utbetalt sine krav, mister kreditorene ofte dekningsmuligheten sin siden de ikke kan rette kravet mot eierne av selskapet eller foretaket. Lovverket må da kunne tilby kreditorene en eller annen form for sikkerhet for å kunne gjøre det attraktivt å stille som kreditor for disse selskapsformene. Uten noen som helst form for sikkerhet i selskapskapitalen vil det ikke finnes insentiver for kredittyttere å stille som kreditor for selskaper og foretak⁷. Dette vil spesielt kunne ramme nye selskap og foretak eller selskap og foretak i en ekspansjonsfase, siden det i slike tilfeller ofte vil være mer utgifter enn inntekter, og selskapet vil være avhengig av at långivere kan stille kreditt selv om egenkapital og likviditet vil kunne være ustabil eller lav i perioder.

2.2.2 Selskapshensyn

Det er for øvrig også i selskapet og foretakets egen interesse å opprettholde en forsvarlig egenkapital. Denne egeninteressen går ut på å holde selskapet gående og å verne om sine ansatte. Dersom virksomheten ikke har forsvarlig egenkapital eller likviditet, kan det risikere å bli vedtatt oppløst eller slått konkurs⁸.

Et annet selskapshensyn som står sentralt i selskapsretten er hensynet til selskapets kredittverdighet. Dersom et selskap får uforsvarlig lav egenkapital og/eller likviditet, er første skritt som regel en prosess som innebærer reforhandling hos eksisterende kreditorer eller refinansiering hos nye. En slik prosess vil som regel skade selskapets renommé og kredittverdighet. En konsekvens av dette er at det kan bli vanskelig for selskapet å skaffe nye lån og investorer på grunn av selskapets frynsete soliditet.

Selskapet har også interesse av å kunne drive virksomheten uten innblanding fra kreditorer og andre. Dersom selskapet drives forsvarlig og har forsvarlig egenkapital og/eller likviditet, vil man kunne drive selskapet i større grad uten innblanding fra kreditor enn i selskap som ikke klarer forsvarlighetskravet. Da vil kreditor ha større interesse av å sikre driften av selskapet og kanskje også minne ledelsen på sine plikter, enn der selskapet drives forsvarlig og kreditor har dekning i en forsvarlig egenkapital.

2.2.3 Vinningshensynet

Et annet viktig hensyn bak reglene i aksjeloven er vinningshensynet. Aksjonærene er interessert i høye utbytteandeler fra selskapskapitalen for å sikre best mulig avkastning på investeringen sin⁹. Vinningshensynet er et av de mest gjennomgående formålene i aksjelovgivningen og står som motstridende hensyn til kreditorhensynet i aksjeloven. Det er i aksjonærenes interesse å kunne bruke så mye som mulig av selskapskapitalen til utdeling, mens kreditorer vil ønske seg en restriktiv bruk slik at de ikke mister sin dekningsmulighet i selskapskapitalen, jf. ansvarsbegrensningen i aksjeselskap. Det er derfor aksjelovens § 8-1 som regulerer utdeling av fri egenkapital har lovfestet en vurdering opp mot § 3-4. Et

⁶ NOU 2002:6 s. 352

⁷ Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 47

⁸ Jf. Aksjeloven § 3-5 annet ledd og samvirkelova § 25 tredje ledd

⁹ Tore Bråthen (2017) s. 67

aksjeselskap kan ikke dele ut utbytte som vil gjøre slik at selskapet står igjen med uforsvarlig lav egenkapital, jf. § 8-1 fjerde ledd og ISU-dommen¹⁰.

2.3 Avgrensinger i oppgaven

Oppgavens kjerne er først og fremst innholdet i aksjelovens § 3-4 og samvirkelovas § 25, og en sammenligning av disse for å se på om et krav om forsvarlig likviditet også gjelder for samvirkeforetak.

Oppgaven avgrenses derfor mot aksjelovens § 3-5 og samvirkelovas § 25 annet ledd om styrets handlingsplikt og mot videre konsekvenser av brudd på § 3-4 og § 25 første ledd. Her tilføyes det imidlertid en kort gjennomgang av konsekvensene.

Dersom selskapet eller foretaket har uforsvarlig egenkapital utløser dette en handlingsplikt for styret jf. aksjeloven § 3-5 og samvirkelova § 25 annet ledd. Handleplikten går ut på å innkalle til generalforsamling/årsmøte, og å foreslå tiltak som er egnet til å rette opp i egenkapitalsituasjonen. Hvis slike tiltak ikke lar seg gjennomføre, eller styret ikke finner grunnlag for å fremme slike tiltak, har styret plikt til å foreslå nedleggelse av selskapet eller foretaket, jf. aksjeloven § 3-5 annet ledd og samvirkelova § 25 tredje ledd.

Videre konsekvenser er at selskapet eller foretaket blir slått konkurs. Det kan også oppstå situasjoner der styret kan bli erstatningsansvarlig, enten ved forsett eller ved culpa, jf. aksjeloven § 17-1 og samvirkelova § 153. Det avgrenses også til konkurs og erstatningsansvar i oppgaven.

Kapittel 3 Aksjeselskap og samvirkeforetak

3.1 Aksjeloven og Samvirkelova

En lov for aksjeselskap ble først introdusert til norsk rett i 1976 med Lov om aksjeselskaper av 4. juni 1976 nr. 59. Denne loven hadde ikke krav om forsvarlighet til verken egenkapital eller likviditet. Den hadde imidlertid en bestemmelse som påla aksjeselskaper å ha et reservefond som skulle utgjøre minst 20% av aksjekapitalen til selskapet. Dette ble gjort for å fremtvinge «en økonomisk konsolidering av selskapene»¹¹, altså å styrke selskapenes økonomiske situasjon. Denne konsolideringen er også en av grunnene bak det kapitalvernet vi har i dagens aksjelov.

Da aksjeloven ble oppdatert i 1997 ble bestemmelsen om reservefond opphevet og erstattet med § 3-4 som da kun inneholdt et krav om forsvarlig egenkapital. Kravene om at selskapskapitalen skulle ses i sammenheng med «risikoen ved og omfanget av» virksomheten ble også innført i den nye bestemmelsen. En viktig funksjon ved tilføyselsen av § 3-4 var å gi aksjeselskaps ledelse en påminnelse og en oppfordring til å holde kontroll over selskapets egenkapital og å gjøre løpende vurderinger av egenkapitalen¹².

¹⁰ TBERG-2005-77844 (2007)

¹¹ Gudmund Knudsen (2011) s. 94

¹² Magnus Aarbakke (2012) s. 43 henviser til forarbeid Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 68

Samvirkelova er en betydelig yngre lov enn aksjeloven. Den ble vedtatt i 2007, og lovens § 25 om forsvarlig egenkapital og styrets handlingsplikt har vært uendret siden. Samvirkelova ble utformet etter mønster av aksjelovene¹³. Før loven ble vedtatt kunne man også løse visse samvirkerettslige problemer med analogiske tolkninger av aksjelovene¹⁴ slik at aksjeloven har hatt stor betydning og påvirkning på hvordan reglene om samvirkeforetak ble utarbeidet. Lovene er ganske like på mange områder. Et viktig skille er at samvirkelova er fravikelig i større grad enn aksjeloven, og åpner også for mer regulering av rettslige spørsmål i foretakenes vedtekter.

Kravet om forsvarlig likviditet ble ikke innført i aksjeloven før 2012. Samtidig ble kravet til minste aksjekapital redusert fra 100 000 NOK til 30 000 NOK. Dette ble gjort for å gjøre norske aksjeselskap til en mer attraktiv selskapsform, siden man så at andelen NUF (Norsk avdeling for utenlandsk foretak) hadde gått opp de siste årene¹⁵. Terskelen for utdeling av utbytte etter § 8-1 ble også endret i 2012, noe som førte til at lovgiver la større vekt på regler som stilte «mer skjønnsmessige krav til egenkapitalen»¹⁶. Et krav om forsvarlig likviditet finnes som nevnt ikke i samvirkelova. Samvirkelova er sist endret i 2016, men visse endringer ble innført i 2013 og 2014 også. Lovgiver har da hatt muligheten til å innføre et krav om forsvarlig likviditet både da dette ble inntatt i aksjeloven og i senere tid.

3.2 Selskapsformene – en sammenligning

Her kommer en oversikt og sammenligning av selskapsformene oppgaven omhandler – aksjeselskap og samvirkeforetak.

Både aksjeselskap og samvirkeforetak er selskap med begrenset deltakeransvar¹⁷. Dette betyr at deltakerne i både aksjeselskap og samvirkeforetak kun hefter for sitt innskudd og ikke står til ansvar for selskapets eller foretakets forpliktelser overfor en kreditor, jf. samvirkelova § 2 og aksjeloven § 1-2 første ledd.

Et samvirkeforetak har som hovedformål å fremme sine medlemmers økonomiske interesser jf. samvirkelova § 1 annet ledd. Samvirker er også bygget på prinsippet om åpent medlemskap, slik at alle fysiske og juridiske personer som kan få sine økonomiske interesser fremmet gjennom et samvirkeforetak har rett på medlemskap¹⁸. Vilkåret «og andre» i § 14 første ledd setter ingen grenser for hvem som kan bli medlem. Aksjeloven har ingen regler mot hvem som kan bli aksjonær i selskap, men salg av aksjer er stort sett betinget samtykke fra styret jf. § 4-15 annet ledd. For aksjeselskap gjelder det da ikke et prinsipp om åpent medlemskap. Dette er fordi et aksjeselskap skal fremme 'sine' selskapsinteresser, og hovedformålet er å generere inntekt til selskapet for å kunne gi utbytte til aksjonærene. Da har selskapet og dets øvrige aksjonærer ofte en egeninteresse i å kontrollere hvem som erverver aksjer i selskapet¹⁹.

¹³ RG-2009-514 (2009)

¹⁴ NOU 2002:6 s. 151

¹⁵ Gudmund Knudsen (2011) s. 77

¹⁶ Prop.111 L (2012–2013) s. 8

¹⁷ Tore Bråthen (2017) s. 28

¹⁸ NOU 2002:6 s. 345

¹⁹ NOU 1996:3 s. 119

Både aksjeselskap og samvirkeforetak eies av sine deltakere. I aksjeselskap er aksjeeierne, eller aksjonærene, eierne av selskapet. Det er aksjonærene som har rett på utbytte fra selskapets overskudd og det er aksjonærene som utgjør den høyeste myndigheten i selskapet, gjennom generalforsamlingen jf. aksjeloven § 5-1. I samvirkeforetak kalles deltakerne 'medlemmer' og det er medlemmene som utgjør samvirket. Som i aksjeselskap, har alle medlemmer i et samvirke rett til å stille på årsmøtet, som utgjør foretakets øverste myndighet jf. samvirkelova §§ 35 og 36. Medlemmene har også rett til å ta opp saker og har stemmerett ved årsmøtet, jf. samvirkelova § 15 første ledd. Stemmeavgivningen og innflytelsen deltakerne har er imidlertid noe forskjellig. En aksjonær vil ha større innflytelse jo flere aksjer han eller hun eier i selskapet – hver aksje gir én stemme jf. aksjeloven § 5-3 første ledd. I samvirkeforetak har alle medlemmer kun én stemme uavhengig av hvor mye man har samhandlet med foretaket, jf. samvirkelova § 38 første ledd. Ethvert medlem har da like stor innflytelse på foretakets beslutninger på årsmøtet. Dette sikrer at ethvert medlem får representert sine økonomiske interesser, noe som jo er hovedformålet til samvirkeforetak. I samvirker er det da ikke fare for myndighetsmisbruk fra en eiermajoritet, slik at man ikke trenger regler som skal beskytte minoriteten i foretaket; det finnes ingen eierminoritet.

De vanligste formene for samvirkeforetak finner man innenfor primærnæringene i Norge, og de fire vanligste formene er boligsamvirke, fiskerisamvirke, landbrukssamvirke og forbrukersamvirke²⁰. Man finner eksempler på alle disse i Norge i dag; OBOS er et boligsamvirke, TINE SA et landbrukssamvirke, Norges Sildesalgslag et fiskerisamvirke, mens COOP er et forbrukersamvirke. Det finnes også en rekke samvirkeforetak som ikke inngår i primærnæringen, som samvirkebarnehager og samvirkeforetak for rådgivning av diverse slag. Aksjeselskap er Norges mest brukte selskapsform²¹, med over 20 000 nyetableringer hvert år innenfor de fleste næringer i Norge²². Av de ti største norske selskapene i 2016 var tre av dem aksjeselskap, blant annet Esso Norge AS og Reitangruppen AS²³.

Medlemskap eller andel i et samvirkeforetak kan som utgangspunkt ikke overdras til andre enn den som meldte seg inn jf. samvirkelova § 20 første ledd. Dersom medlemskapet er knyttet til fast eiendom kan dette bli overdratt sammen med eiendommen, jf. første ledd annet punktum. Vedtektene til samvirket kan bestemme at overdragelse av medlemskap er mulig med samtykke fra «styret, dagleg leiar eller andre» jf. annet ledd En kan heller ikke kjøpe opp et samvirkeforetak. Et aksjeselskap kan imidlertid kjøpes opp i sin helhet av andre selskap eller enkeltpersoner. Som en aksjonær i et aksjeselskap har man ervervet en eller flere aksjer. Erverv av aksjer er betinget av samtykke fra selskapet, jf. aksjeloven § 4-15 annet ledd jf. første ledd. Aksjer i aksjeselskap er dermed i utgangspunktet ikke fritt omsettelige, akkurat som en andel i et samvirkeforetak.

Det må være to eller flere medlemmer i et samvirke siden et samvirkeforetak er en sammenslutning av fysiske eller juridiske personer jf. samvirkelova § 1 annet ledd. Et aksjeselskap kan derimot både stiftes og eies av en aksjonær, jf. aksjeloven § 2-1 første ledd. Ved oppstarten av et aksjeselskap må stifterne skyte inn minst 30 000 NOK som aksjekapital.

²⁰ Tore Paulshus, Nils Mugaas og Vidar Nilsen (2011) s. 18

²¹ Tore Bråthen (2017) s. 26

²² Bedrifts- og foretaksstatistikk: <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/bedrifts-og-foretaksstatistikk/> (02.05.2019)

²³ E24: Dette er Norges ti største selskaper (04.05.2019)

Denne aksjekapitalen må være skutt inn i selskapet før det kan registreres i Foretaksregisteret. Departementet satte et slikt kapitalkrav for å motvirke useriøse og lite gjennomtenkte selskapsstiftelser²⁴. Et slikt krav om kapital ved oppstart finnes ikke for samvirkeforetak. Det stilles heller ikke krav til medlemmer i et samvirke om å skyte inn kapital i foretaket siden det er en selskapsform med begrenset personansvar. Siden aksjeselskap har samme begrensede personansvar, kan det heller ikke stilles krav til at aksjonærer skal skyte inn mer enn sin aksjeandel.

En annen forskjell mellom selskapsformene er utdeling til deltakerne. I et aksjeselskap kan man bruke den frie egenkapitalen til utbytte for aksjonærene. Det må være tilbake netto eiendeler som gir dekning for aksjekapitalen og den resterende bundne egenkapitalen jf. aksjeloven § 8-1 første ledd. Etter § 8-1 fjerde ledd skal det også være igjen egenkapital nok i selskapet til å dekke kravene til forsvarlighet i § 3-4. I et samvirkeforetak skjer utdeling som etterbetaling til medlemmene dersom årsmøtet godkjenner det jf. samvirkelova §§ 26 og 27. Slik utdeling skjer på bakgrunn av medlemmenes samhandel med foretaket, og ikke basert på eierandel slik som i aksjeselskap. Utdelingen i samvirkeforetak skjer på bakgrunn av likskapsprinsippet i § 17 som gir hvert medlem lik rett til utbytte fra foretaket. Dette betyr likevel ikke at ethvert medlem har rett på like stor del av utbytte. Utdelingen regnes ut etter hvor aktiv et medlem har vært i sin samhandel med foretaket. Samhandel kan for eksempel være salg eller produksjon i samarbeid med samvirket²⁵. Det at etterbetaling knytter seg til samhandelen medlemmene gjennomfører skiller samvirkeforetak fra de kapitaldrevne selskapsformene, som for eksempel aksjeselskap. Et av hovedformålene til et samvirkeforetak er å tilby sine medlemmer avtaler med foretaket til gunstige priser²⁶.

Likhetsprinsippet i aksjeloven handler om at alle aksjer gir i utgangspunktet lik rett til selskapet. Likhetsprinsippet knytter seg da ikke til hver enkelt aksjonær, men til andelen aksjer i selskapet. Dette gir den aksjonæren som sitter med flest aksjer større rett i selskapet; som aksjemajoritet har man rett på en større del av utbytte og man har større stemmevekt i generalforsamlingen.

En viktig likhet er at begge selskapsformene har et krav om forsvarlig egenkapital i forhold til virksomheten til selskapet eller foretaket. Med et slikt krav fordrer lovgiver å gi kreditor sikkerhet i selskapskapitalen uavhengig om selskapet er et AS eller et SA. Siden samvirker ikke har krav til oppstartskapital, bygger samvirkeforetak opp egenkapital gjennom overskudd fra virksomheten, og eventuelle andelsinnskudd dersom det er vedtektsfestet, jf. samvirkelova § 10 fjerde punkt. Et aksjeselskap bygger også opp egenkapital gjennom overskudd fra virksomheten. I tillegg har man minimumskapitalen ved oppstart, samt annen aksjekapital selskapet har satt over dette minimumskravet. Dersom et aksjeselskap starter opp med 300 aksjer til 100 NOK dekker selskapet akkurat minstekravet, mens dersom selskapet starter opp med 400 aksjer til 100 NOK er aksjekapitalen 400 000 NOK ved oppstart.

²⁴ Prop.148 L (2010–2011) s. 18

²⁵ Ot.prp.nr.21 (2006–2007) s. 268

²⁶ Ibid.

Kapittel 4 Aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd

Etter en sammenligning av selskapenes særtrekk skal det her ses på bestemmelsene som oppgaven tar for seg. Her blir bestemmelsene sett på som en enhet, før man går inn i de sentrale vilkårene i senere kapitler. Her vil også de andre vilkårene i aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd gjennomgås. Dette er 'inngangsvilkårene'; de objektive vilkårene som ikke fordrer en skjønnsmessig vurdering.

4.1 Aksjeloven § 3-4

Aksjeloven § 3-4 lyder som følgende:

«Selskapet skal til enhver tid ha en egenkapital og en likviditet som er forsvarlig ut fra risikoen ved og omfanget av virksomheten i selskapet.»

Loven sier imidlertid ikke noe direkte om hvem i selskapet som har ansvar for å følge opp den økonomiske situasjonen. «Selskapet» er et vidt begrep, som må tolkes innskrenkende for å avklare hvem som sitter med det faktiske ansvaret.

Det er naturlig å forstå uttrykket «selskapet» her som at bestemmelsen retter seg mot selskapets ledelse²⁷. Det følger av loven at forvaltning av selskapet hører inn under styrets ansvar, jf. § 6-12 første ledd. Dette taler da for at det er styret som har ansvar for å holde et øye med den økonomiske stillingen til selskapet. Styret er dessuten eksplisitt gitt en handlingsplikt etter loven dersom egenkapitalen blir uforsvarlig lav, jf. § 3-5, noe som også taler for at det er styrets ansvar å føre kontroll med situasjonen. Videre er det naturlig at daglig leder også har ansvar for selskapskapitalen i selskap som har ansatt daglig leder, da daglig leder står for den daglige driften av selskapet, jf. § 6-14 første ledd. Ordlyden utelukker imidlertid ikke at denne oppgaven tilfaller andre selskapsorganer²⁸.

Det neste kriteriet i bestemmelsen er at egenkapitalen og likviditeten «til enhver tid» skal være forsvarlig. Dette vilkåret viser til at det er en konstant vurdering som må foretas av ledelsen, og at man ikke ukritisk kan legge forrige balanseføring til grunn²⁹. Det er ikke tilstrekkelig for styret å forholde seg til en statisk vurdering av verken egenkapitalen eller likviditeten til selskapet³⁰. Loven stiller ikke noen krav til hvor ofte styret skal foreta slike vurderinger da dette alltid vil bero på en vurdering av omstendighetene³¹. Dersom et selskap har gått med betydelige tap over lengre tid vil dette styrke kravet til at styret holder seg nøyere oppdatert på kapital situasjonen i selskapet da det er en reell overhengende fare for at selskapets egenkapital eller likviditet vil bli uforsvarlig lav. På den andre siden vil et selskap som har en periode med stabile og langvarige overskudd ikke kreve at styret er like 'på ballen' når det holder overvåkingen av kapitalen. I slike tilfeller vil det ikke være rimelig å kreve like hyppige oppdateringer og vurderinger fra styrets side.

²⁷ Gudmund Knudsen (2011) s. 45

²⁸ Magnus Aarbakke (2012) s. 182, tilsluttes av Mads Henry Andenæs m.fl. (2016) s. 404

²⁹ Prop.111 L (2012–2013) s. 109

³⁰ Ibid.

³¹ Magnus Aarbakke m.fl. (2017) s. 184 henviser til Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s. 55

Vilkåret «til enhver tid» oppstiller også et krav om at grunnlaget for forsvarlighetsvurderingen er kunnskapen styret sitter med på vurderingstidspunktet³². Dersom styret ikke var kjent med all fakta i sin vurdering og de heller ikke kunne regnes med å vite dette, vil styrets vurdering fortsatt kunne være forsvarlig selv om den var feilaktig. Dersom styret for eksempel vurderte selskapets egenkapital eller likviditet som forsvarlig selv om den ikke var det, vil ikke styret nødvendigvis handle i strid med deres plikt etter § 3-5. Som Bråthen sier i sin artikkel fra 2001, er ikke § 3-4 en «konesjon til etterpåklokskap»³³. I slike tilfeller vil ikke styret være erstatningsansvarlige etter § 17-1 da de verken handlet forsettlig eller uaktsomt, jf. § 17-1.

4.2 Samvirkelova § 25 første ledd

Samvirkelova § 25 første ledd lyder som følgende:

«Samvirkeforetaket skal alltid ha ein egenkapital som er forsvarleg utfrå risikoen ved og omfanget av verksemda i foretaket.»

Som for aksjeselskaper, retter kravet seg mot foretakets ledelse, altså styret og daglig leder³⁴. Også i samvirkeforetak hører forvaltningen av foretaket under styret jf. samvirkelova § 76 første ledd, og den daglige driften hører under daglig leder, jf. § 78 første ledd. Andenæs skriver i sin bok om aksje- og allmennaksjeselskap at ordlyden i aksjelovens § 3-4 om «selskapet» ikke utelukket generalforsamlingen eller andre selskapsorganer, i tillegg til styret og selskapets ledelse³⁵. Her retter også kravet seg mot foretakets ledelse, men ordlyden i § 25 første ledd kan heller ikke sies å utelukke årsmøtet som foretakets øverste myndighet. Det er her heller ikke noe som tilsier en innskrenkende tolkning av bestemmelsen.

I samvirkelova § 25 første ledd knytter tidsaspektet seg til «alltid». Selv om ordlyden er forskjellig fra aksjelovens § 3-4 er det med stor sannsynlighet samme betydning bak kravet, da bestemmelsen skal svare til § 3-4, jf. forarbeider³⁶.

Som for aksjeselskap, skal man se hen til «foretakets nettoformue etter virkelige verdier», altså den reelle og ikke den balanseførte egenkapitalen ved forsvarlighetsvurderingen³⁷. Samvirkeforetak opererer imidlertid ikke med fri og bunden egenkapital som i aksjeloven. Dette skillet har som nevnt tidligere ikke stor betydning for selve vurderingen av forsvarlig egenkapital. Etter forarbeidene til samvirkelova utgjør bestemmelsen om forsvarlig egenkapital «bærebjelken i samvirkelovens regler om kreditorvern»³⁸. I aksjeloven er forsvarlighetskravene i § 3-4 del av et større system som skal beskytte selskapskapitalen, som bestemmelsene om bunden egenkapital³⁹. I så måte kan det se ut som aksjeselskapers kreditorer får større trygghet i lovverket enn kreditorer for samvirker får. På en annen side er grunnprinsippet i aksjelovens § 3-4 og § 25 første ledd det samme, slik at loven gir kreditorene samme trygghet i hver sin lov.

³² Prop.111 L (2012–2013) s. 109

³³ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

³⁴ NOU 2002:6 s. 352

³⁵ Mads Henry Andenæs m.fl. (2016) s. 404

³⁶ NOU 2002:6 s. 352

³⁷ Ibid.

³⁸ Ibid.

³⁹ NOU 1992:29 s. 37

Også ved vurderingen etter § 25 første ledd skal ledelsen vurdere forholdet mellom foretakets egenkapital og fremmedkapital, altså foretakets gjeldsgrad⁴⁰. De to bestemmelsene er således svært like både i utforming og innhold. En sentral forskjell er at samvirkelova ikke inneholder et krav om forsvarlig likviditet for foretak. I kapittel 6 skal vi se på om det kan innfortolkes et krav til forsvarlig likviditet også for samvirkeforetak.

Det følger videre av forarbeidene til samvirkelova at vilkåret ‘forsvarlig egenkapital’ er «nærmere presisert i forarbeida til aksjelova og allmennaksjelova»⁴¹. I den videre fremstillingen vil det vises til aksjeloven og dets forarbeider for å avklare innholdet i vilkåret «forsvarlig egenkapital». Det stilles som nevnt heller ikke krav til egenkapital for samvirkeforetak, slik at det er naturlig å se hen til aksjeloven i neste kapittel.

Kapittel 5 Egenkapital

Forsvarlighetskravet i aksjeloven og allmennaksjeloven § 3-4 knytter seg til selskapets egenkapital og likviditet. Her vil det først gjøres rede for hva som inngår i lovens krav om forsvarlig egenkapital, dernest gjennomgås kravet til forsvarlig likviditet i neste kapittel.

Begrepet ‘egenkapital’ er ikke legaldefinert i norsk lov⁴², men kan kort forklares som differansen mellom selskapets eiendeler og eventuell gjeld⁴³. Verdien av selskapets eiendeler er egenkapitalen, mens selskapets gjeld er fremmedkapital – man skiller altså mellom egenkapital og fremmedkapital i selskapskapitalen. I forsvarlighetsvurderingen etter § 3-4 må man derimot se på egenkapitalen opp mot fremmedkapitalen, selv om det kun stilles krav i loven om en forsvarlig egenkapital.

I beregningen av den totale egenkapitalen til selskapet skilles det ikke mellom fri og bunden egenkapital, men dette er begrep man bruker for å skille mellom egenkapital som er innskutt av aksjonærene, opptjent egenkapital, diverse obligatoriske fond. Skillet viser også hvilken del av kapitalen aksjonærene kan råde over, og har noe å si for bruken av kapitalen. Man kan f.eks. kun bruke fri egenkapital til utdeling av utbytte jf. aksjelovene § 8-1 første ledd. Det er også kun fri egenkapital som kan benyttes til nedsetting av aksjekapitalen da det må være tilbake «netto eiendeler som gir dekning for selskapets aksjekapital og øvrig bunden egenkapital», jf. aksjeloven § 12-2 annet ledd jf. § 12-1.

Bestemmelsens ordlyd «egenkapital» angir ikke om det er snakk om reell egenkapital eller den regnskapsmessige egenkapitalen som skal være forsvarlig⁴⁴. Begrepet er imidlertid presisert i forarbeidene til å bety ‘reell egenkapital’⁴⁵ og det må dernest se hen til selskapets reelle egenkapital ved styrets vurdering, og ikke den balanseførte egenkapitalen. Dette er fordi man ved beregningen kan ta med verdier som ikke er balanseførte, f.eks. goodwill og fremtidige sannsynlige inntjening. Sikkerheten bak disse verdien må da vurderes nøye, noe vi skal se på i punkt 7.3.

⁴⁰ Ot.prp.nr.21 (2006–2007) s. 265

⁴¹ Ibid.

⁴² Elin Mack Løvdal (2003) s. 478

⁴³ Mads Henry Andenæs m.fl. (2016) s. 403

⁴⁴ Ibid.

⁴⁵ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s. 52

Bakgrunnen for at lovgiver inntok § 3-4 med et krav om forsvarlig egenkapital var å sette en «rettslig standard» som ga selskapets ledelse «en påminnelse og en oppfordring» til å vurdere selskapets økonomiske stilling fortløpende⁴⁶. Det har altså vært et underliggende krav om at selskaper skulle ha forsvarlig egenkapital også før bestemmelsen kom, nettopp fordi kreditorhensynet alltid har vært et underliggende hensyn i selskapsretten. Man skulle aldri drive selskap for kreditors regning. Dette hensynet henger nært sammen med ansvarsbegrensningen man har i aksjeselskap. For å gjøre det attraktivt for kreditorer å ha selskapskapital som dekningsobjekter må man ha en form for sikring⁴⁷, noe som også gjaldt før § 3-4 trådte i kraft.

Ved nedskjæringene av de materielle krav i § 8-1 om utdeling av egenkapital i 2012 ble det viktigere enn tidligere at styret holdt kontroll på egenkapitalen og likviditeten for å beskytte selskapskapitalen og for å unngå ulovlige utdelinger. Selskap kan basere sine utdelinger på tall fra forrige regnskapsår, altså den balanseførte selskapskapitalen⁴⁸. Siden kravet om forsvarlig egenkapital knytter seg til den reelle selskapskapitalen, benytter disse to bestemmelsene ulike metoder for å måle verdiene selskapet har. Dette fører til at styrets oppgave mellom årsregnskapene blir spesielt viktig, da det kan være lovstridig å dele ut utbytte selv om egenkapitalen tilsynelatende er tilstrekkelig ut fra regnskapstallene⁴⁹.

5.1 Bunden egenkapital

Selskapets bundne egenkapital karakteriseres av å ikke være «fri», det vil si at aksjonærene ikke kan rå over dette uten at selskapets kreditorer er dekket eller sikret⁵⁰. Den bundne egenkapitalen er definert i aksjelovens §§ 3-1 til 3-3 og består av aksjekapitalen, fond for urealiserte gevinster og fond for vurderingsforskjeller. Selv om verdiene etter §§ 3-1 til 3-3 ikke kan benyttes til utdeling og utbytte, inngår verdiene fortsatt i selskapets totale egenkapital og inngår således også i vurderingen av om egenkapitalen er forsvarlig.

5.1.1 Aksjekapital

Aksjekapitalen til et aksje- eller allmennaksjeselskap er det eller de innskudd aksjonæren eller aksjonærene gjør ved kjøp av aksjer, enten i pengeinnskudd eller tingsinnskudd, jf. asl/asal §§ 2-11 og 2-1 2. ledd. For aksjeselskap er minste mulige aksjekapital ved oppstart 30 000 NOK, jf. aksjeloven § 3-1 første ledd. Denne kapitalen kan imidlertid brukes til å dekke utgifter ved stiftelsen av selskapet, jf. § 2-5, noe som fører til at aksjekapitalen i utgangspunktet kan være tapt kort tid etter oppstart. Det finnes noen regler som skal hindre totalt svinn av aksjekapitalen, som regler om kapitalnedsettelse og fisjon, jf. §§ 12-2 annet ledd og 14-3 tredje ledd. Utover disse reglene er det da ikke noe som sikrer at selskapet har reell dekning for aksjekapitalen i sine eiendeler⁵¹. Selskapets formelle aksjekapital sier lite om den reelle størrelsen på egenkapitalen⁵². Aksjekapitalen må også være lik for alle aksjeselskap,

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Ibid.

⁴⁸ Prop.111 L (2012–2013) s. 114

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Ibid. s. 88

⁵¹ Ibid.

⁵² Prop.112 L (2016–2017) s. 56

uavhengig av risikoen tilknyttet virksomheten, størrelsen på selskapet eller omfanget av virksomheten. Om et aksjeselskap innehar sin totale aksjekapital på 30 000 NOK vil ikke være et moment med stor vekt i forsvarlighetsvurderingen og peker ikke i noen spesiell retning i vurderingen heller.

5.1.2 Fond for urealiserte gevinster

Ethvert aksjeselskap skal ha et fond for urealiserte gevinster som inngår i den bundne egenkapitalen jf. aksjeloven § 3-2. Bestemmelsen kom inn i loven i 2005 og ble endret i 2013. Da ble den tidligere § 3-2 om fond for overkurs fjernet og erstattet med daværende § 3-3a om fond for urealiserte gevinster. Dette ble gjort i forbindelse med regnskapsloven § 3-9 som åpner for å benytte regnskapsstandardene IFRS i selskapsregnskap⁵³. Formålet med bestemmelsen er å hindre at urealiserte gevinster som følge av bruk av IFRS skal føre til økt fri egenkapital som igjen kan benyttes til utdeling til aksjonærene⁵⁴. Uten dette fondet kan selskap som fører regnskap etter IFRS ende opp med en betydelig fordel i forhold til selskap som fører regnskap etter god regnskapsskikk⁵⁵. Bestemmelsen pålegger selskaper som fører eiendeler til virkelig verdi i regnskapet å avsette en positiv differanse mellom eiendelenes anskaffelseskost og den balanseførte verdien⁵⁶.

5.1.3 Fond for vurderingsforskjeller

Aksjeselskap er også lovpålagt et fond for vurderingsforskjeller, jf. aksjeloven § 3-3. Fondet kommer fra 4. Selskapsdirektiv (Årsregnskapsdirektivet)⁵⁷ og er dermed obligatorisk for alle EU- og EØS-land. Formålet med fondet er å bidra til at selskaps utbyttegrunnlag ikke blir påvirket av at selskapets investeringer kan bli vurdert etter forskjellige vurderingsprinsipper i forskjellige regnskapsmetoder, for eksempel egenkapitalmetoden eller bruttokapitalmetoden⁵⁸. Bestemmelsen kommer til anvendelse når investeringer i datterselskap til foretak eller fellesforetak blir regnskapsført enten etter egenkapital- eller bruttokapitalmetoden. Etter regnskapsloven skal fondet være «lik en positiv differanse mellom investeringenes balanseførte verdi og deres anskaffelseskostnad»⁵⁹. Bestemmelsen stiller da samme krav for selskapers investeringer som aksjelovens § 3-2 gjør for selskapenes eiendeler. Dersom et selskap skal overta kostnader ved stiftelsen av selskapet, må selskapet stiftes med overkurs på aksjene, og denne overkursen skal også inngå i fondet som en vurderingsforskjell⁶⁰. Omkostningene ved å stifte et selskap kan komme opp i betydelige summer slik at det kan utgjøre en vesentlig forskjell om disse tas med i beregningen av egenkapitalen⁶¹.

⁵³ Magnus Aarbakke m.fl. (2017) s. 179

⁵⁴ Ibid.

⁵⁵ Anne Bang Lyngdal og Tonny Stenheim (2013) (24.04.2019)

⁵⁶ Ibid.

⁵⁷ Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31978L0660> (19.04.2019)

⁵⁸ Ot.prp.nr.43 (1998–1999) s. 13

⁵⁹ NOU 2003:23 s. 187

⁶⁰ NOU 1992:29 s. 85

⁶¹ Ibid.

5.2. Fri egenkapital

Den frie egenkapitalen er ikke definert i aksjeloven, men kan defineres med utgangspunkt i den bundne egenkapitalen. All egenkapital selskapet har utover det som er definert som bunden kapital etter reglene i aksjelovens kap. 3 del 1, er fri egenkapital. Den frie egenkapitalen kan benyttes til utdeling av utbytte, kapitalnedsettelse, fusjon og fisjon, og tilbakebetaling etter oppløsning, jf. aksjelovene § 3-6 første ledd.

Man kan også definere fri egenkapital ut fra reglene om utbytte. I denne oppgaven er det imidlertid tilstrekkelig med den oppsatte definisjonen.

I tillegg til de nevnte fond og aksjekapital kan selskap ta med midler til Forskning og utvikling (FoU), netto utsatt skattefordeler og eventuell goodwill i beregningen av egenkapital. Det er omdiskutert om disse midlene hører til fri egenkapital og dermed kan være med å danne grunnlag for utbytte. Ved endringen av aksjelovene i 2013 ble § 8-1 nr. 2 endret til å ikke lenger gjøre fradrag for FoU, netto utsatt skattefordeler og goodwill ved beregning av grunnlag for utbytte. Før 2013 inngikk disse midlene i den bundne egenkapitalen ettersom de ikke kunne brukes fritt av aksjonærene. Etter nåværende lov inngår midlene som fri egenkapital.

Forarbeidene til lovendringen sier imidlertid at «opphevelsen av nåværende § 8-1 første ledd nr. 2 ikke vil innebære at balanseført FoU uten videre kan inngå i utbyttegrunnlaget», men at styret må foreta en samlet vurdering på bakgrunn av § 3-4 om verdiene er «tilstrekkelig sikre»⁶². Dette er fordi utdelingsgrunnlaget og grunnlaget for vurderingen av forsvarlig egenkapital ikke gjøres etter samme tidsaspekt. Midler til utdeling kan vurderes etter siste regnskapsår, altså den balanseførte egenkapitalen til selskapet, mens forsvarlighetsvurderingen skal gjøres «til enhver tid» jf. § 3-4. De balanseførte FoU-midlene trenger da ikke samsvare med den reelle verdien. Samme vurderinger må gjøres med tanke på andre lignende immaterielle verdier, som goodwill og netto utsatt skattefordel. Betydningen av disse immaterielle verdiene i forsvarlighetsvurderingen skal ses nærmere på under i 7.3.

5.3 Forsvarlig egenkapital

Etter en gjennomgang av hvilke midler som inngår i selskaps egenkapital, skal vi nå se på hva som ligger i begrepet 'forsvarlig' og hvilke elementer som inngår i vurderingen. Etter § 3-4 skal forsvarlighetskravet vurderes opp mot «risikoen ved og omfanget av virksomheten». Disse vilkårene skal det ses mer på i kapittel 9.

I begrepet 'forsvarlighet' ligger det en helhetlig skjønnsmessig vurdering som skal være tilpasset selskapets virksomhet⁶³. Vilåret er dermed noe vagt og vidt utformet slik at det treffer så mange aksjeselskap som mulig, men selve ordlyden i bestemmelsen gir ikke det mest konkrete utgangspunktet å forholde seg til.

⁶² Prop.111 L (2012–2013) s. 114

⁶³ Magnus Aarbakke m.fl. (2017) s. 182

Etter forarbeidene skal forsvarlighetsvurderingen være en helhetlig vurdering av selskapets samlede kapitalgrunnlag der man ser på både fri og bunden egenkapital⁶⁴. For selve vurderingen av egenkapitalsituasjonen har dermed ikke skillet mellom fri og bunden egenkapital så mye å si. Det er størrelsen på selskapets hele egenkapital som er utgangspunktet for vurderingen⁶⁵.

Her må det også tas hensyn til sikkerheten av verdiene som inngår i egenkapitalen. Da lovgiver åpnet for å ikke gjøre fradrag for goodwill og FoU i utbyttegrunnlaget ble det bemerket i forarbeidene at dette var verdier som ville «i utgangspunktet være dårlig egnet som utbyttegrunnlag» og denne endringen måtte da «få betydning for forsvarlighetsvurderingen i [aksjelovens] § 3-4»⁶⁶. Sikkerheten i midlene må da også regnes med i vurderingen. Her er skillet mellom materielle og immaterielle eiendeler viktig. Materielle eiendeler er for eksempel anleggsmaskiner, eiendom og lignende, som er lettere å verdsette og føre opp en reell verdi på. Materielle eiendeler vil ofte ha en anskaffelseskost man kan balanseføre, og en faktisk verdireduksjon man kan avskrive på grunn av bruk, slitasje og lignende. Immaterielle eiendeler, som goodwill, vil det være vanskelig å anslå en faktisk verdi på og vil ikke vises i selskapets balanse⁶⁷. Dersom selskapet har slike midler og styret mener selskapet har en høyere egenkapital enn det som er balanseført, må selskapet selv vurdere om de immaterielle verdiene er forsvarlige nok til å regnes som dekningsobjekt i egenkapitalen⁶⁸. Det blir vanskelig å bedømme verdien av slik goodwill slik at styret må stille strengere krav til at verdien er sannsynliggjort for å kunne føre den som reell egenkapital. Det må nok også være snakk om verdier utover det bagatellmessige for å kunne telles med i egenkapitalvurderingen dersom verdien ikke er balanseført. Det må også stilles strenge krav til dokumentering av slike merverdier utover det balanseførte, gjerne fra godkjent revisor⁶⁹.

En annen side som også gjør goodwill-verdier usikre er at de kan variere ut fra selskapets egenkapital. Dersom et selskap får uforsvarlig lav egenkapital over lengre perioder vil dette kunne påvirke selskapets goodwill, da det ikke lenger vil kunne produsere opp mot sitt gode navn og rykte⁷⁰. Selskapets interne forhold vil påvirke dets eksterne forhold ved at andre selskap ikke lenger kan forholde seg til det første selskapets virksomhet. For eksempel, hvis et snekkerfirma AS med godt renommé og merkevare over lengre tid går med underskudd, vil snekkerfirmaet etter hvert miste goodwill hos kunder fordi firmaet ikke lenger er like solid – både kunder og kreditorer med utestående krav vil kunne begynne å tvile på hvor sikre deres dekning i selskapskapitalen er. Hvis et slikt underskudd er «resultat av enkeltstående hendelser»⁷¹, og kun egentlig vil være et kortvarig underskudd, vil dette sannsynligvis ha liten eller ingen effekt på selskapets goodwill utad. Slike enkeltstående hendelser kan være konkurs hos kunder man selv har uoppgjorte krav mot eller hadde jevnlig forretninger med, eller nedskrivning eller tap av aksjer uten en direkte sammenheng med selskapets bunnlinje⁷².

⁶⁴ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s. 52

⁶⁵ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁶⁶ Prop.111 L (2012–2013) s. 109

⁶⁷ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁶⁸ NOU 1996:3 s. 85

⁶⁹ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019), NOU 1996:3 s. 85

⁷⁰ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁷¹ Ibid.

⁷² Ibid.

Det må også tas hensyn til hvor pålitelig de immaterielle eiendelene er. Dersom eiendelen er utsatt for verdisvingninger i et marked, som aksjer eller obligasjoner, må dette også tas med i vurderingen for om eiendelen kan tas med i utbyttegrunnlaget⁷³. Selv om eiendelen blir holdt utenfor utbyttegrunnlaget skal den fortsatt vektlegges i forsvarlighetsvurderingen, da den vil inngå i selskapets totale egenkapital. Aksjer kan være utsatt for store verdisvingninger slik at det kan være vanskelig å stadfeste en eksakt verdi i balanseføringen. Siden verdien av aksjer enten kan stupe eller stige på en nesten daglig basis, vil de måtte vurderes noe forsiktig av styret i helhetsvurderingen. Selv om styret skal forholde seg til den reelle egenkapitalen slik den er til enhver tid, vil selskapets aksjer være et usikkert moment i vurderingen.

For å finne ut om et selskap har en forsvarlig egenkapital, må egenkapitalen vurderes opp mot en rekke faktorer. Man må blant annet se på selskapets gjeldsgrad⁷⁴, altså se på hvor mye av selskapets kapital som er fremmedkapital. Et selskap som har høy grad av fremmedkapital kan fremstå mindre solid enn et selskap med liten grad. Dette er fordi høy fremmedkapital vil tilsi at selskapet sitter på lite midler selv, og har en eller flere kreditorer med krav de skal ha dekning for. En lav egenkapital vil da ikke kunne gi disse kreditorene tilstrekkelig dekning jf. formålet med bestemmelsen.

Man må også se på sammensetningen av gjelden⁷⁵. Et selskaps gjeld består ofte av langsiktig og kortsiktig gjeld, der kortsiktig gjeld er gjeld som skal betales innen ett år mens langsiktig gjeld er all gjeld selskapet forventes å ha i mer enn ett år⁷⁶. I tillegg til sammensetningen er også gjeldens rentebetingelser av generell betydning, uavhengig av kort- eller langsiktig. Den langsiktige gjelden vil ofte være lettere å manøvrere for selskap, da den har jevnlig fradrag over flere år og ofte bedre rentevilkår enn kortsiktig gjeld⁷⁷. Langsiktig gjeld gir ofte også større mulighet for reforhandling av lånevilkår dersom det skulle bli nødvendig. En kortsiktig gjeld vil derimot kunne være vanskeligere å reforhandle på grunn av det korte tidsrommet man har på å nedbetale den. Første avdrag på en langvarig gjeld vil også kunne telle som kortvarig gjeld jf. regnskapsloven § 5-13 tredje ledd.

Vurderingen av om egenkapitalen er forsvarlig skal gjøres med en forutsetning om fortsatt drift av virksomheten, jf. forarbeidene⁷⁸. Generelle regnskapsprinsipper skal også følges og disse legger til grunn at fortsatt drift er utgangspunktet med mindre det er mest sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet innen ett år jf. regnskapsloven § 4-5. Dersom det er mest sannsynlig at virksomheten blir avviklet skal dette legges til grunn i vurderingen⁷⁹. Det er allerede fastslått i forarbeidene at selskapets styre eller ledelse ikke kan nøye seg med en rent statisk vurdering, men har «rett og plikt til å ta hensyn til en forventet fremtidig utvikling»⁸⁰. Her må styret være noe tilbakeholden, det må være snakk om en berettiget forventning om endringer i egenkapitalen⁸¹. Har for eksempel selskapet nylig lansert et nytt produkt kan dette gi grunnlag for en forventning om en fremtidig inntjening. Denne forventningen er dog ikke uten risiko ettersom man ikke er garantert fremtidig inntekt. Styret må være svært forsiktig

⁷³ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 56

⁷⁴ Ibid.

⁷⁵ NOU 1996:3 s. 146

⁷⁶ Store Norske Leksikon: Kortsiktig gjeld, https://snl.no/kortsiktig_gjeld (25.04.2019)

⁷⁷ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 58

⁷⁸ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s. 52

⁷⁹ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁸⁰ Prop.111 L (2012–2013) s. 109

⁸¹ Magnus Aarbakke (2012) s. 180

med å legge slike fremtidige verdier til grunn i forsvarlighetsvurderingen. Styret kan dessuten kun legge til grunn verdien av produktet etter at man har gjort fradrag for alle utgifter et nytt produkt trekker, som utgifter til markedsføring, innarbeiding av produktet på markedet⁸². Dessuten har man som nevnt alltid risikoen for at produktet ikke slår an og dermed kun påfører selskapet fremtidige tap.

En annen side av forsvarlighetskravet er de grunnleggende prinsipp i aksjeloven. Som Andenæs skriver skal ikke kravet om at aksjeselskap skal ha en forsvarlig egenkapital uthule det grunnleggende prinsippet om begrenset ansvar⁸³. Aksjonærer kan ikke pålegges å skyte inn mer midler i selskapet enn den allerede innskutte aksjekapitalen. Derfor kan man ikke sette forsvarlighetskravet urimelig høyt, det skal være tilstrekkelig for aksjonærene å skyte inn et engangsbeløp. Dette aksjonærhensynet må altså veies opp mot hensynet til kreditors dekning og at man ikke skal drive selskapet videre på kreditors regning.

Kapittel 6 Likviditet

Kravet om forsvarlig likviditet ble innlemmet i aksjeloven § 3-4 ved lov 14 juni 2013 nr. 40. Bakgrunnen for at likviditet ble tatt inn i bestemmelsen var å synliggjøre styrets og ledelsens plikter, og å minne ledelsen på at forsvarlighetskravet også gjaldt selskapets likviditet⁸⁴.

Det at bestemmelsen ble endret for å synliggjøre ledelsens plikt, taler klart for at det allerede var underliggende krav om at aksjeselskap skulle ha en forsvarlig likviditet. Det er noe uenighet i teorien om kravet til forsvarlig likviditet kunne leses ut av ledelsens alminnelige plikt til å forvalte selskapet på en forsvarlig måte, jf. aksjeloven § 6-12, eller om det allerede da kunne utledes av forsvarlighetskravet i § 3-4⁸⁵.

Selskapets likviditet kan kort forklares som selskapets betalingsevne og måles ofte ved å se på selskapets evne til å dekke løpende utgifter⁸⁶. Dette vil være alt fra avdrag eller renter på lån, alminnelige regninger som strømregninger, forfalte krav fra kreditor eller lønnsutbetalinger til ansatte. Dersom et selskap ikke klarer å betjene sine løpende utgifter, er selskapet illikvid, noe som også vil si at selskapet har en uforsvarlig likviditet. For å finne ut om et selskap er likvid må man se på selskapets balanse.

Balansen til et selskap består av omløpsmidler og anleggsmidler⁸⁷. Selskapets anleggsmidler er større materielle og immaterielle verdier som man ikke lett har tilgang til – det vil ta noe tid å realisere verdien i anleggsmidlene. Anleggsmidler kan være fysiske, som eiendommer og maskineri, eller immaterielle, som patenter, utsatt skattefordeler, goodwill og balanseførte forskning og utdanningsmidler⁸⁸. Omløpsmidler er midler som er i omløp og er dermed lettere å realisere for selskapet, for eksempel varer, fordringer og aksjer. Kontanter og bankinnskudd

⁸² Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁸³ Mads Henry Andenæs m.fl. (2016) s. 406

⁸⁴ Prop.111 L (2012–2013) s. 78

⁸⁵ Mads Henry Andenæs m.fl. (2016) s. 405 og Elin Mack Løvdal (2003) s. 497

⁸⁶ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁸⁷ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 56

⁸⁸ Ibid.

inngår også i selskapets omløpsmidler⁸⁹. Et selskaps egenkapital er ofte sett i sammenheng med anleggsmidlene, mens likviditeten er i større grad knyttet til omløpsmidlene.

I regnskap og revisjon knyttes likviditet ofte til nøkkeltall om likviditet, kalt likviditetsgrad 1, 2 og 3⁹⁰. Likviditetsgrad 1 er forholdet mellom selskapets omløpsmidler og kortsiktige gjeld og bør være større enn 2,0⁹¹. Likviditetsgrad 2 er forholdet mellom selskapets omløpsmidler fratrukket varelageret, og den kortsiktige gjelden og bør være større enn 1,0. Likviditetsgrad 3 er forholdet mellom de mest likvide omløpsmidlene og kortsiktig gjeld, og bør være større enn 0,33⁹². De mest likvide omløpsmidlene er selskapets kontantbeholdning, altså bankinnskudd og en eventuell kassebeholdning.

Dersom et selskap har omløpsmidler til en verdi av 50 000 NOK og en kortsiktig gjeld på 30 000 NOK er selskapets likviditetsgrad 1 på 1,67. Etter tommelfingerregelen er dette da ikke en forsvarlig likviditetsgrad. Dersom selskapet fortsatt har 50 000 NOK i omløpsmidler og en kortsiktig gjeld på 30 000 NOK, mens et varelager på 10 000 NOK, har selskapet en likviditetsgrad 2 på 1,33. Ettersom dette tallet er større enn 1,0 er dette i utgangspunktet en anbefalt likviditetsgrad. Hvis selskapets omløpsmidler på 50 000 NOK består av 25 000 NOK i bankinnskudd og 13 000 NOK i kassebeholdning, blir likviditetsgrad 3 1,27. Dette er også i utgangspunktet en anbefalt størrelse på likviditetsgraden. Det samme selskapet har da en tilsynelatende anbefalt likviditetsgrad 2 og 3, mens likviditetsgrad 1 ikke er anbefalt.

Disse nøkkeltallene er imidlertid kun et utgangspunkt ettersom man alltid må evaluere likviditet etter selskapet og dets virksomhet. Dette er også tall og utregning man bruker i regnskap og revisjon, og ikke tall som sier noe om den skjønsmessige vurderingen i § 3-4. Tallene vil kunne si noe om selskapets soliditet, men ikke noe om virksomhetens omfang eller risiko som er viktige momenter i den totale forsvarlighetsvurderingen.

6.1 Forsvarlig likviditet

Mange av vurderingsmomentene for forsvarlig egenkapital brukes også i vurderingen av likviditeten. I likhet med forsvarlig egenkapital er forsvarlig likviditet også en konkret og skjønsmessig helhetsvurdering⁹³, som også tar utgangspunkt i «risikoen ved og omfanget av» virksomheten. Større selskap vil ha behov for større likvide midler enn små selskap, mens de mer risikofylte eller sesongbaserte virksomhetene krever større grad av likviditet enn de mer stabile selskapene⁹⁴.

Vurderingen knytter seg imidlertid til likviditeten i selskapet og ikke direkte til selskapets soliditet. Som nevnt over er et selskap illikvid hvis det ikke klarer å betjene sine løpende utgifter. Forsvarlig likviditet handler da om selskapets evne til å oppfylle fremtidige forpliktelser etter hvert som de oppstår⁹⁵. Et selskap skal likevel ikke måtte ha en egenkapital

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ Odd-Birger Hansen og Tine Kristiansen (2018) s. 63 og Likviditet: <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/l/likviditet/> (28.04.2019)

⁹¹ Odd-Birger Hansen og Tine Kristiansen (2018) s. 63

⁹² Likviditet: <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/l/likviditet/> (28.04.2019)

⁹³ Magnus Aarbakke m.fl. (2017) s. 182

⁹⁴ Odd-Birger Hansen og Tine Kristiansen (2018) s. 62

⁹⁵ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

som er rustet mot så å si alt, jf. ISU-dommen⁹⁶. Dette gjelder også for kravet om forsvarlig likviditet. I vurderingen om hva som kan forventes at selskapet spiller både tid og sikkerhet inn. Man må kunne forvente at et selskap klarer å betjene sikre utgifter, som renteforpliktelser eller avdrag på lån, lønnsutbetalinger og lignende. Det man derimot ikke kan forvente er at selskap skal inneha nok likvide midler til å betjene eventuelle fremtidige forpliktelser⁹⁷. En slik forventning ville stått i direkte motstrid mot vinningsformålet og gjort aksjeselskap til en lite attraktiv selskapsform.

Som for selskapets egenkapital, må selskapets balanse sees i sammenheng og opp mot gjeldssituasjonen⁹⁸. For likviditeten er den kortsiktige gjelden til selskapet viktigst, sammen med første avdrag på langsiktig gjeld jf. regnskapsloven § 5-13 annet ledd. Det er de utgiftene som er nærmest i tid, og som er sikrest. Et langsiktig lån kan reforhandles, noe man oftest ikke får mulighet til med kortsiktige lån. Dersom selskapets omløpsmidler kan dekke kortsiktig gjeld og andre løpende utgifter er selskapet likvid⁹⁹. Dersom selskapet akkurat kan dekke sin kortsiktig gjeld med omløpsmidlene, kan selskapet anses som illikvid ettersom det ikke vil kunne dekke andre løpende utgifter.

Forsvarlighetsvurderingen skal også her gjøres med utgangspunkt i fortsatt drift, med mindre avvikling av driften «fremstår som mest sannsynlig»¹⁰⁰. Det vil si at selskapet ikke automatisk vil ha en uforsvarlig likviditet selv om den er lav. Dersom det fremstår som mest sannsynlig at den svake likviditeten er et passerende problem og vil jevne seg ut i nær fremtid, kan den fortsatt regnes som forsvarlig. Magnus Aarbakke uttrykker dette som at styret må ha en «berettigede forventninger om at situasjonen vil bedre seg innen rimelig tid»¹⁰¹. Da må det fremstå ganske klart at fortsatt drift vil være det mest sannsynlige utfallet. Her gjelder også tidsrammen om at det må være sannsynlig at selskapet vil kunne holde driften ett år frem i tid.

Et eksempel er Håheller-dommen. Her var spørsmålet om selskapet Håheller Utvikling AS (Håheller AS) var «underkapitalisert i forhold til de forpliktelsene selskapet påtok seg»¹⁰². Forpliktelsene var tilknyttet oppussing av en leiegård som ekteparet leide og ville drive utleievirksomhet fra etter oppussingen. I tillegg kom en månedlig leie ekteparet betalte til gårdseieren. Høyesterett fant at selskapet var «klart underkapitalisert» da de sparsommelige inntektene til selskapet ikke kunne oppfylle de løpende forpliktelsene selskapet var pådratt¹⁰³. Selskapet var med andre ord illikvid og oppfylte dermed ikke kravene satt i aksjeloven § 3-4. Dommen ble avsagt med dissens 3-2, men denne dissensen knyttet seg til spørsmålet om ekteparets erstatningsansvar overfor gårdseieren.

6.2 Stilles det krav til forsvarlig likviditet også for samvirkeforetak?

Aksjeloven fikk et krav om forsvarlig likviditet i 2012. Samme krav foreligger ikke i lovteksten til samvirkelova, selv om bestemmelsene ellers er utformet likt. Aksjeloven har

⁹⁶ TBERG-2005-77844 (2007)

⁹⁷ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

⁹⁸ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 61

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Ibid.

¹⁰¹ Magnus Aarbakke (2012) s. 180

¹⁰² HR-2016-1440-A (2016) Avsnitt (42)

¹⁰³ Ibid. Avsnitt (62) ofl.

hatt stor innflytelse på samvirkeretten, både før loven ble vedtatt ved analogisk bruk og som modell for selve samvirkelova. Dette kan tale for at det er naturlig å se samvirkelova i sammenheng med aksjeloven, og at samvirkelova skal tolkes i samsvar med aksjelovens bestemmelser¹⁰⁴.

Aksjelovens § 3-4 inneholdt ikke et krav om forsvarlig likviditet da samvirkelova ble vedtatt i 2007, noe som kan være en årsak til at dette kravet er utelatt fra samvirkelova § 25. Ut ifra dette synspunktet kan det være naturlig å tolke inn et krav om forsvarlig likviditet i samvirkelova § 25 første ledd, slik at bestemmelsen helt speiler aksjelovens § 3-4. Hensynet til regelharmoni tilsier også at bestemmelsene skal speile hverandre¹⁰⁵, slik allmennaksje- og aksjeloven gjør.

Før det formelle kravet om forsvarlig egenkapital kom inn i aksjeloven ble det satt krav om aksjeselskapers kapital situasjon i rettspraksis. I en dom fra 1996 uttalte Høyesterett at en aksjekapital på 50 000 NOK ville «åpenbart være utilstrekkelig» som eneste egenkapital til et selskap som drev Kongeparken, en fornøylespark rett utenfor Stavanger¹⁰⁶. Uttalelsen til Høyesterett taler for at det til enhver tid stilles krav til ledelsen om å drive et selskap forsvarlig, også når dette ikke fulgte av loven. Dommen åpnet da for å kunne innfortolke krav utover det som følger direkte av ordlyden.

Forarbeidene til samvirkelova gjør det klart at det er snakk om «selskapets samlede kapitaldekning», og at man skal ta både egen- og fremmedkapital med i beregningen¹⁰⁷. I en artikkel fra 2003 spør Elin Mack Løvdal om det daværende kravet i § 3-4 om forsvarlig egenkapital i realiteten også var en likviditetsvurdering¹⁰⁸. Hun trekker frem at forarbeidene til loven taler for en likviditetsvurdering siden forarbeidene flere steder sier at man skal foreta en vurdering av selskapets totale kapitalgrunnlag, altså både egen- og fremmedkapital¹⁰⁹. Da er det ikke lenger en ren soliditetsvurdering av selskap, men også en likviditetsvurdering. Etersom forarbeidene legger opp til en slik totalvurdering av kapitalen taler dette for at man også må vurdere samvirkets likviditet.

Det er videre uttalt i forarbeidene at ledelsen fortløpende vil «tvinges til å **vurdere foretakets likviditet**»¹¹⁰ og økonomiske stilling ved vurderingen av foretakets egenkapital. Dette taler for at et krav til forsvarlig likviditet må innfortolkes i bestemmelsen i samvirkelova da forarbeidene legger til grunn at man skal foreta en vurdering av foretakets likviditet.

I juridisk teori er det i tillegg hevdet at man kunne lese et krav om forsvarlig likviditet ut ifra selskapets ledelses plikt til å forvalte selskapet på en forsvarlig måte¹¹¹. Denne plikten foreligger også for styret og ledelsen i samvirkeforetak jf. samvirkelova § 76 første ledd. Styret skal også holde seg «orientert om den økonomiske stoda for foretaket» jf. § 76 tredje ledd. Det er klart at styret har et ansvar for den totale økonomiske situasjonen i et foretak og ikke bare for foretakets soliditet.

¹⁰⁴ Tore Bråthen (2017) s. 28

¹⁰⁵ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 53

¹⁰⁶ Rt-1996-672 (1996) s. 680

¹⁰⁷ NOU 2002:6 s. 352

¹⁰⁸ Elin Mack Løvdal (2003) s. 497

¹⁰⁹ Ot.prp.nr.23 (1996–1997) s. 52, Ot.prp.nr.36 (1993-1994) s. 102

¹¹⁰ NOU 2002:6 s. 290, egen utheving

¹¹¹ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 52

Et sterkt argument mot at samvirkelova § 25 første ledd innehar et likviditetskrav er at loven ble endret i 2013, året etter dette kravet kom inn i aksjeloven. Da hadde lovgiver en perfekt mulighet til å legge til dette kravet også i samvirkelova, men det ble ikke tatt med i loven.

Nok et hensyn som også taler mot et likviditetskrav er hensynet til selskaps fleksibilitet¹¹². Dersom foretaket skal være så fleksibelt som mulig, må styret og årsmøtet ha så stor råderett over foretakets midler som mulig. Her har lovgiver allerede snevret inn fleksibiliteten til foretak ved å sette krav om en forsvarlig egenkapital. Dersom man innfortolker et krav til forsvarlig likviditet, vil man snevre inn det økonomiske handlingsrommet enda mer.

Alt i alt er det ganske tydelig fra flere rettslige kilder at det også ligger et krav om forsvarlig likviditet i samvirkelova § 25 første ledd, og dersom det ikke kan innfortolkes der vil dette kravet uansett komme fra ledelsens plikt til å drifte foretaket på en forsvarlig måte.

Kapittel 7 «Risikoen ved og omfanget av»

Etter aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd skal selskapets egenkapital og likviditet være forsvarlig «ut fra risikoen ved og omfanget av» virksomheten. Her har lovgiver gitt to spesifikke vilkår som skal inngå i forsvarlighetsvurderingen. Bestemmelsen er dog ikke uttømmende, slik at det også inngår andre momenter i vurderingen¹¹³. Dette er nok dels fordi domstolen sjelden overprøver selskapets eget skjønn, og dels for at bestemmelsen skal kunne favne bredt. Med lik utforming i begge bestemmelsene vil det her også ses på hvordan vilkårene kan forstås ved hjelp av kilder og eksempler fra aksjeselskap, fordi det her også vises til aksjelovens tolkning i samvirkelovas forarbeider¹¹⁴.

I Store Norske Leksikon er «risiko» definert som «et potensiale eller mulighet for uønskede hendelser og tap»¹¹⁵. For selskaper må man da se på potensiale eller muligheten virksomheten har for tap, og da først og fremst risiko for økonomisk tap ved virksomheten¹¹⁶.

«Omfanget av» virksomheten omhandler i stor grad størrelsen av virksomheten, men også hva slags virksomhet som drives. For eksempel om selskapet driver tjenestebasert virksomhet eller produksjon og salg av varer, om virksomheten er sesongbasert eller driftes hele året.

Disse to vilkårene er nært knyttet mot hverandre, og for å avgjøre om et selskap har forsvarlig egenkapital eller likviditet må de gjerne ses under ett. Ofte vil omfanget av virksomheten ha noe å si for risikoen ved den, mens risikoen ved virksomheten også vil kunne begrense omfanget av den.

7.1 Risikoen ved

Egenkapitalsituasjonen i et selskap må alltid ses opp mot risikoen ved virksomheten¹¹⁷. En egenkapital som tilsynelatende ikke er særlig solid, kan likevel være forsvarlig sett i lys av

¹¹² Tone Ofstad (2005) s. 119

¹¹³ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 60

¹¹⁴ Ot.prp.nr.21 (2006–2007) s. 265

¹¹⁵ Store Norske Leksikon: Risiko, <https://snl.no/risiko> (09.04.2019)

¹¹⁶ NOU 1996:3 s. 146

¹¹⁷ Johannes Meyer-Myklestad (2017) s. 59

risikoen ved virksomheten. Dersom et selskap driver virksomhet med lav risiko, kan en mindre solid egenkapital forsvares fordi virksomheten ikke vil ha et like stort potensiale for økonomiske tap enn selskap som driver med høy risiko¹¹⁸. For kreditor vil det da være mindre sannsynlighet for at dekningsgrunnlaget i selskapet forsvinner, dersom selskapet driver lavrisiko virksomhet. Ved et selskap som driver virksomhet med høy risiko, er det større risiko for tap og da må selskapet ha en høyere egenkapital for å kunne sikre eventuelle kreditorer tilstrekkelig. Spørsmålet her er da om virksomheten er risikoeksponert eller ikke¹¹⁹. Dersom selskapet driver virksomhet som i stor grad er påvirket av svingninger og konjunkturer i markedet, trenger selskapet en større egenkapital som kan tåle tap over perioder.

Et eksempel kan være driften av Fløibanen i Bergen som drives av Fløibanen AS. Dette er et rimelig lite selskap, med 77 ansatte og 445 aksjonærer¹²⁰. Driften av Fløibanen kan anses som lavrisiko da det er jevn forespørsel og relativt enkel drift som ikke fordrer stor risiko for tap. Man trenger gjerne lite vedlikehold og etter man har gjort innkjøp og utbedringer av banen og vogner, vil disse vare lenge og man trenger ikke nødvendigvis en konstant investeringsstrøm inn i driften. Turistbransjen i Bergen er et rimelig stabilt marked med en ganske konstant etterspørsel. Det finnes dessuten ingen reell konkurranse for Fløibanen, noe som gir dem kontroll på markedet.

En type virksomhet som kan klassifiseres som høyrisiko er utesteder og restauranter. Slik virksomhet er svært utsatt for svingninger i markedet og trender i samfunnet¹²¹. Utested og restauranter vil ha behov for større summer likvide midler da man har konstant løpende utgifter som må betjenes. Det er dessuten et stort marked med mye konkurranse slik at det er vanskelig å holde seg relevant og interessante for kundene.

Et annet eksempel på en bedrift med forsvarlig egenkapital ut ifra risikoen ved virksomheten, finner man i ISU-dommen fra Bergen Tingrett i 2007. Saken gjaldt to generalforsamlingsvedtak om utdeling av utbytte og om disse var gyldige etter datidens asl. § 8-1 nr. 4. Det var snakk om to utbyttevedtak som var besluttet på ulike tidspunkt der selskapets økonomi og stilling var vesentlig forskjellige. Tingretten fant at det første vedtaket gjort 30. april 2002 om et utbytte på 4,8 millioner NOK var gyldig vedtatt. Retten bemerket at ISU AS hadde en egenkapital som var forsvarlig ut ifra risikoen ved driften, da selskapet hadde solgt sin virksomhet til Right Management (RM) året før samt hadde ingen ansatte igjen. De eneste heftelsene ved selskapet var to leiekontrakter.

Generalforsamlingen vedtok året etter et nytt utbytte på 530 000 NOK. På dette tidspunktet var selskapet under oppløsning. Retten fant her at selskapet var på vei til å bli insolvent dersom det ikke kom seg ut av leiekontraktene som fortsatt heftet ved selskapet og innbetalingen fra RM hadde ikke kommet enda. Ved andre vedtak om utbytte fra generalforsamlingen hadde ISU AS ikke lenger en berettiget forventning om at betalingen fra RM skulle komme, da ISU AS var kjent med RMs solvensproblemer. Da var «risikoen for tap

¹¹⁸ NOU 1996:3 s. 146

¹¹⁹ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

¹²⁰ Aksjeeiere.no Fløibanen AS:

<https://www.aksjeeiere.no/?utf8=%E2%9C%93&year=2017&q=Fl%C3%B8ibanen+As> (09.04.2019) og Proff.no Fløibanen AS: <https://www.proff.no/selskap/fl%C3%B8ibanen-as/bergen/transport/IF2TL1P08ND/> (09.04.2019)

¹²¹ Nettavisen: Flere utesteder går konkurs (29.04.2019)

så nærliggende» at utbyttevedtaket ikke var fattet «i samsvar med forsiktig og god forretningskikk»¹²². Risikoen ved virksomheten var da av en annen karakter – selskapets inntekter uteble – slik at egenkapitalen ikke lenger kunne anses som forsvarlig dersom vedtaket om utbytte ble stående.

7.2 Omfanget av

Det andre vilkåret loven setter opp er «omfanget av» virksomheten. Som nevnt over innebærer dette vilkåret en vurdering av selskapets størrelse, type virksomhet og om det er i en endringsfase. En annen viktig faktor er selskapets soliditet, altså hvor solid egenkapitalen og selskapet er. Dette kravet har to sider av seg; på den ene siden er selve selskapet og dets aksjonærer, og på den andre siden har man eventuelle kreditorer.

For selskapet handler «omfanget av» mer om størrelsen på selskapets virksomhet og hvilke faser selskapet er i. «Omfanget av» er altså en skjønsmessig vurdering for selskapets del. Større selskap vil ofte ha større kapitalbehov enn små selskaper. Er selskapet i en oppstartsfase kan man gjerne kunne akseptere underskudd og synkende egenkapital, så lenge dette er et forbigående problem og selskapet stabiliserer seg etter hvert¹²³. Dersom selskapet ekspanderer, er det både i en ny fase og omfanget vil kunne bli større. Da vil man også kunne forvente en økning i egenkapitalen fordi man må regne med større kostnader tilknyttet ekspansjonen. Det samme gjelder for nyetableringer, da man oftest har større utgifter enn inntekter i oppstartsfasen¹²⁴.

Her kan vi igjen se på Fløibanen AS. Fløibanen er et relativt lite selskap, og vil da i utgangspunktet ikke kreve en like stor egenkapital eller ha et like strengt krav til likvide midler. Rent størrelsesmessig er omfanget av selskapet lite. Fløibanen er imidlertid til en viss grad sesongbasert, da de fleste turister kommer til Bergen i sommersesongen¹²⁵. Fløibanen krever da en egenkapital som er stor nok til å ivareta selskapets likviditetsbehov også i lavsesongen¹²⁶. Et annet eksempel på enda mer sesongbasert virksomhet er på Fisketorget, Bergens kanskje mest kjente turistattraksjon etter Bryggen. Før var Fisketorget kun et utendørs torg og kun åpent i sommersesongen. De fleste torghandlerne er organisert som AS eller enkeltpersonforetak. For selgerne som opererer med et AS, blir kravet til aksjeselskapets egenkapital strengere enn for Fløibanen AS, siden egenkapitalen skal dekke selgernes likviditetsbehov i høst- og vintersesongen der selgerne ikke har mulighet til å drive salg på Fisketorget. Med åpningen av Mathallen i 2012 ble det mulig for torghandlerne å drive salg året rundt¹²⁷, noe som har gjort Fisketorget litt mindre sesongpreget og kan bidra til å igjen senke kravet til torghandlernes egenkapital. Et skjerpet krav til egenkapital for sesongvirksomheter vil også ramme en del andre i fiskerinæringen. For eksempel vil tørrfiskprodusenter beregne mye tid før produktet deres kan selges til forbrukerne, da fisken må forberedes og tørkes over lang tid før den kan selges videre og generere profitt for selskapet.

¹²² TBERG-2005-77844 (2007)

¹²³ NOU 1996:3 s. 146

¹²⁴ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

¹²⁵ Hoveddelen av Fløibanens besøk kommer i mai-september, se Om oss: <http://floyen.no/om-oss/> (09.03.19)

¹²⁶ Tore Bråthen (2001) (02.04.2019)

¹²⁷ Fisketorget i Bergen: <https://www.visitbergen.com/ting-a-gjore/fisketorget-i-bergen-p822253> (30.04.2019)

Et annet eksempel er den allerede nevnte Håheller-dommen. Det sentrale spørsmålet var om selskapet Håheller var underkapitalisert «i forhold til de forpliktelser selskapet hadde pådratt seg»¹²⁸. Her måtte altså Høyesterett vurdere selskapets egenkapitalsituasjon opp mot omfanget av selskapets forpliktelser og virksomhet.

For kreditorer vil «omfanget av» handle om selskapets soliditet mer enn noe annet. Det handler om selskapets evne til å tåle tap, og til å fortsette å kunne betale renter og avdrag på gjeld selv om selskapet taper penger i perioder. Kreditorerne vil også være opptatt av å sikre sitt dekningsgrunnlag hos selskapet, og å forsikre seg om at grunnlaget ikke blir redusert til et nivå som ikke gir dem full dekning. De fleste kreditorer setter derfor et krav til størrelsen på egenkapitalen til selskaper de låner penger til. Dersom selskapet går videre med underskudd i en lengre periode slik at egenkapitalen blir lavere enn det som er avtalt med sine kreditorer, bryter selskapet med sine lånevilkår. Når kreditor setter slike krav er det ikke lenger snakk om en rent skjønnsmessig vurdering, men et konkret krav til omfanget av selskapet satt av kreditor.

Et eksempel på en slik låneavtale er flyselskapet Norwegian, som inngår i Norwegian Air Shuttle ASA, altså et allmennaksjeselskap. Selv om allmennaksjeloven ikke har blitt behandlet i oppgaven er innholdet i allmennaksjeloven § 3-4 det samme som i aksjelovens § 3-4. Norwegian må da også følge kravene beskrevet i så langt oppgaven. Norwegian har i flere perioder slitt med underskudd og tap, noe som har ført til at flere analytikere tror selskapet vil komme i konflikt med sine kreditorer¹²⁹. Norwegians kreditorer er obligasjonseiere, noe som er vanlig for store allmennaksjeselskap. Obligasjoner er et lån til enten selskaper, som Norwegian, eller stater¹³⁰. Obligasjoner kan utstedes av både privatpersoner og banker, og vil vare over en allerede bestemt periode. I den perioden får man som obligasjonseier renter på sitt lån og når obligasjonen utløper tilbakebetales hele lånesummen. I sin siste låneavtale satte obligasjonseierne til Norwegian krav om en egenkapital på minst 1,5 milliarder NOK. Nå tror altså analytikere at Norwegians egenkapital kommer til å falle under 1,5 milliarder NOK. Da må selskapet reforhandle avtalen med sine obligasjonseiere, noe som setter selskapet i en dårligere økonomisk stilling. Dersom Norwegian må reforhandle sine avtaler, vil dette sannsynligvis skade selskapets renommé og gjøre selskapet mindre attraktivt for investorer. Andre kreditorer kan også kommet til å revurdere selskapets soliditet, da reforhandling er en klar konsekvens av tap av egenkapital. Som et allmennaksjeselskap, har Norwegian også en egeninteresse i å kunne drive virksomheten uten innblanding fra sine obligasjonseiere eller kreditorer.¹³¹

Kapittel 8 Valget mellom aksjeselskap og samvirkeforetak

Til nå har vi sett på forskjeller og likheter mellom aksjeselskap og samvirkeforetak, samt sett på hvordan kreditors interesser blir ivaretatt i begge selskapsformer. Selskapene kan tilby kreditor lik dekning i foretakskapitalen, og det stilles samme krav til egenkapital og

¹²⁸ HR-2016-1440-A (2016) avsnitt (42)

¹²⁹ E24: Frykter brudd på lånevilkårene: Slik kan Norwegian ordne opp (29.03.2019)

¹³⁰ Morningstar (2013) (29.03.2019)

¹³¹ Norwegians tall for april viser stor vekst, men det er for tidlig å si om dette vil ha reell effekt på deres egenkapitalsituasjon og dermed også om lånebetingelsene likevel overholdes, E24: Marginbyks i påskesesongen (08.05.2019)

likviditeten i selskapsformene. Spørsmålene jeg skal utforske her er hvorfor noen velger samvirkeforetak som selskapsform, og hvorfor samvirke kanskje er et bedre valg innenfor visse næringer, særlig med tanke på de økonomiske sidene av selskapsformene som oppgaven har tatt opp til nå.

Siden aksjeselskap og samvirkeforetak har samme ansvarsbegrensning, har man som deltaker ikke større ansvar for krav fra kreditorer i en selskapsform enn i den andre. Fra dette synspunktet er det da ikke stor forskjell på hvilken selskapsform man velger. Styret har også, som vist i oppgaven, samme plikt til å påse at foretaket eller selskapet har en forsvarlig egenkapital og likviditet ut fra risikoen og omfanget av dets virksomhet.

Noe som taler for å stifte et samvirkeforetak og ikke et aksjeselskap, er kravet som stilles til aksjekapital ved oppstart. Som nevnt i oppgaven kan man stifte et samvirke uten en egenkapital i bunn, mens et aksjeselskap krever 30 000 NOK i aksjekapital innbetalt før registrering av selskapet, jf. aksjeloven § 2-18 annet ledd. I virksomheter som ikke nødvendigvis trenger store mengder kapital i oppstartsfasen kan man tjene på å stifte et samvirke. Dette er for eksempel virksomhet som ikke trenger mye investeringskapital i starten, for eksempel rådgivningsbransjen. Siden endringene i aksjeloven i 2013 er antall samvirkeforetak innenfor juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting nesten tredoblet¹³². Dette viser at endringene har hatt stor betydning for denne næringen og samvirkeforetak er blitt en attraktiv selskapsform innenfor slik rådgivning. Man skulle trodd endringene i aksjeloven i 2012-2013 gjorde aksjeselskap mer attraktive, da kravet til minste aksjekapital ble redusert. Endringen av aksjekapitalkravet har også ført til en økning av aksjeselskap¹³³, noe som tyder på at det ikke er en direkte korrelasjon mellom kravet til aksjekapitalen og økningen i samvirkeforetak.

I 2013 kom også kravet til forsvarlig likviditet inn i bestemmelsen i aksjeloven § 3-4. Men som vi har sett på i oppgaven var dette kravet allerede innforstått i aksjeloven, og kunne også utledes av samvirkelova alt fra dens vedtakelse i 2007. Et krav til forsvarlig likviditet kan da ikke være et avgjørende moment for valg av selskapsform.

Hovedårsaken til denne betydelige økningen i 2012 og 2013, er imidlertid innføringen av samvirkelova. Samvirke som foretaksform har eksistert siden 1800-tallet¹³⁴, og er ikke et nytt fenomen siden loven kom i 2007. Det var derimot først da man har begynt å registrere samvirkeforetak, slik at all statistikk brukt i oppgaven ikke inneholder oversikt over samvirker før 2008. Før loven kom var mange foreninger og sammenslutninger også klassifisert som samvirkeforetak, selv om man ikke nødvendigvis hadde økonomisk vinning for øyet. I overgangsperioden måtte de foreningene som falt innenfor definisjonen på samvirkeforetak i lovens § 1 enten innrette seg etter loven, eller strukturere seg som en økonomisk forening som fortsatt skulle følge ulovfestet foreningsrett¹³⁵. Det fulgte da at en del foreninger kom innunder definisjonen av samvirker, og er i dag registrert som dette. Denne overgangsperioden gikk fra lovens innføring i 2007 til utgangen av 2012¹³⁶. Dette

¹³² Foretak Samvirkeforetak: <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/> (02.05.2019), se tabell 1 vedlagt

¹³³ Foretak Aksjeselskap: <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/tableViewLayout1/> (08.05.2019), se tabell 2 vedlagt

¹³⁴ Tore Paulshus, Nils Mugaas og Vidar Nilsen (2011) s. 18

¹³⁵ Ibid.

¹³⁶ Ibid.

gjorde at mange foreninger ikke ble registrert som samvirkeforetak før i 2012-2013 da man brukte tiden på å utrede og implementere endringene som kom med loven¹³⁷.

Selv om det ikke foreligger et krav om oppstartskapital for samvirkeforetak, er fortsatt kravet til forsvarlig egenkapital og likviditet en mulig faktor. Som nevnt i kapittel 7 kan en relativt liten egenkapital fortsatt være forsvarlig sett ut fra omfanget av og risikoen ved virksomheten. Konsulentfirma vil sannsynligvis ha relativt faste utgifter, samtidig som det ikke er en høyrisikovirksomhet. Dette taler for at en liten egenkapital kan være nok. Samtidig må foretaket ha nok egenkapital til å dekke likviditetsbehovet i tapsperioder, da et konsulentfirma kan ha perioder uten klienter og dermed ha perioder med underskudd. Virksomheter med mindre risiko og omfang kan få større nytte av et samvirkeforetak enn et aksjeselskap nettopp fordi det ikke ligger et minstekrav i 'bunnen' av selskapskapitalen.

Som nevnt tidligere er flertallet av samvirkeforetak i primærnæringene. Dette er for eksempel landbruk, fiskeri eller skogbruk. Innenfor disse næringene vil omfanget kunne variere, mens risikoen tilknyttet virksomheten vil være relativt lav. Vi har en jevn forespørsel etter landbruksvarer som kjøtt, egg og melk, samt fisk fra våre fiskeri. Med det økende klimaengasjementet tror jeg også det vil bli større forespørsel og fokus på kortreist mat og varer, noe som også vil kunne påvirke det norske næringslivet og da også samvirkeforetakene. Kortreist mat har for så vidt lenge vært en trend, men i fremtiden vil det nok også bli en nødvendighet for oss alle.

Et annet moment er at samvirkeforetak ikke stiller krav til en bunden egenkapital, noe som kan gi foretaket mer fleksibilitet med tanke på egenkapitalen. Man kan bruke større deler av kapitalen til utdeling til medlemmene, dersom man ikke ønsker å ha overskuddet stående i foretaket, siden det ikke trenger å stå igjen verdier som skal kunne dekke aksjekapitalen¹³⁸. Samvirkeforetaks utdelinger må likevel være i samsvar med «forsiktig og god forretningsskikk» jf. samvirkelova § 27 tredje ledd siste punktum. Dette viser blant annet til vurderingen som skal tas etter § 25 første ledd om forsvarlig egenkapital i foretaket, likens som vurderingen etter aksjeloven § 8-1 fjerde ledd¹³⁹.

Dersom man ønsker å dele ut utbytte i foretaket, vil dette skje på andre premisser enn i et aksjeselskap. Utdeling i et samvirke skjer på bakgrunn av medlemmenes «samhandling» med foretaket, altså ut fra omsetningen hvert medlem har med foretaket¹⁴⁰.

En annet viktig forskjell mellom selskapsformene er formålet bak dem. I et samvirkeforetak kan man velge å la overskudd bli stående hos foretaket, og det må vedtektsfestes om overskudd skal brukes til utdeling, jf. samvirkelova § 26. Dette er fordi hovedformålet bak et samvirkeforetak ikke nødvendigvis er avkastning på selskapskapitalen, men å være nyttig for sine medlemmer. Foretaket skal fremme sine medlemmers økonomiske interesser, men utover dette har ikke foretaket i seg selv en egeninteresse i å tjene penger. Det er dessuten ikke gitt at medlemmenes interesser er utbytte fra foretaket; det kan også være partnerskapet med samvirket i seg selv som er den økonomiske interessen. Et aksjeselskap har som formål å skaffe kapitalavkastning og utbytte til sine aksjonærer. Dersom man ønsker å starte et selskap

¹³⁷ Foretak Samvirkeforetak: <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/> (02.05.2019), se tabell 1. Se også figur 1 vedlagt, hentet fra Tore Paulshus, Nils Mugaas og Vidar Nilsen (2011) s. 20

¹³⁸ Jf. aksjeloven § 8-1 første ledd, første punktum

¹³⁹ Ot.prp.nr.21 (2006–2007) s. 267

¹⁴⁰ Ibid. S. 268

for å tjene penger, er kanskje aksjeselskap det mest passende valget. Hvis man derimot har interesse av å yte et tilbud, vil et samvirkeforetak kunne være mer egnet til dette.

Et eksempel på samvirker som fungerer som tilbudsytere, er barnehager organisert som samvirkeforetak. Denne typen foretak, samt andre som yter sosiale tjenester uten botilbud, økte dramatisk fra 2012, med 124 foretak i 2012 og hele 565 året etter. Det har også vært en stabil økning frem til 2017¹⁴¹. Et eksempel på slike barnehager er Samvirkebarnehagene SA. Samvirkebarnehagene er et foretak bestående av seks barnehager som alle eies av de foresatte i barnehagene¹⁴². I et slikt tilfelle vil faktisk samvirkeforetak være et bedre alternativ enn et aksjeselskap siden de foresatte ikke pålegges å skyte inn kapital i foretaket, og de har et begrenset ansvar overfor samvirkets kreditorer. Samtidig sørger de foresatte for at alle medlemmer skal ha samme «økonomiske interesse», nemlig å tilby barnehageplasser til barna. Samvirkelova pålegger heller ikke medlemmene å ta ut overskuddet fra virksomheten, slik at det kan bli stående i samvirket. Dette vil være et fortrinn i samvirker som ikke drives for profitt. Samvirkebarnehagene SA sier på sine nettsider at de er et «ideelt samvirkeforetak» og at de foresatte er «andelseiere så lenge de har barn i barnehagene»¹⁴³. Siden det er snakk om et ideelt samvirke vil det heller ikke være et mål å tjene penger på virksomheten. Da kan som sagt overskuddet bli stående i foretaket og brukes på virksomheten. Ved å ha de foresatte som andelseiere tvinger man rett og slett frem en interesse for driften og sørger for at de foresatte kan involvere seg direkte i driften av barnehagene. En annen viktig forskjell her fra aksjeselskap, er at hvert medlem har lik stemmerett og stemmene blir vektlagt likt. Det er altså ingen foresatte som kan kjøpe seg til mer makt i samvirket. I et ideelt foretak er nok dette spesielt viktig ettersom alle medlemmer ender opp med lik innflytelse i foretakets beslutninger.

I det store og hele er det mange momenter som må vurderes når man skal velge selskapsform. For valget mellom samvirkeforetak og aksjeselskap vil ikke kravet til forsvarlig likviditet spille noen rolle ettersom dette kravet foreligger for begge selskapstypene. Det som imidlertid vil spille en rolle er virksomhetens risiko og omfang, samt om det ligger et annet formål bak oppstarten av virksomheten enn å tjene penger.

¹⁴¹ Foretak Samvirkeforetak: <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/> (02.05.2019), se tabell 1 vedlagt

¹⁴² Samvirkebarnehagene SA - EIER: <http://samvirkebarnehagene.barnehage.no/Innhold/Side/17249> (02.05.2019)

¹⁴³ Ibid.

Kapittel 9 Avslutning

Vi har her sett på en sammenligning av aksjeselskap og samvirkeforetak. Dette er to ganske like selskapsformer, men de har noen særegne trekk som er sentrale ved blant annet valg av selskapsform når man skal stifte et eget selskap. Et viktig likhetstrekk finner man i aksjeloven § 3-4 og samvirkelova § 25 første ledd om hvilke krav som stilles til egenkapitalen i selskapene.

Siden 2013 kan vi se en markant økning av samvirkeforetak i norsk næringsliv, særlig innenfor virksomheter som har andre mål enn økonomisk vinning for sine medlemmer, som samvirkebarnehagene. Dette er likevel kanskje bare en del av en større trend, ettersom det er en økning av alle typer selskaper, der noen selskapsformer har en brattere stigningskurve enn andre. Økningen av samvirkeforetak siden 2013 henger nok ikke sammen med endringen av aksjelovens § 3-4, da formålet og det faktiske innholdet i loven også var et krav for samvirkeforetak siden loven kom i 2007. Økningen er nok heller et utslag av at overgangsperioden fra loven kom og fristen for å registrere foretaket sitt som samvirkeforetak gikk ut ved utgangen av 2012. Økningen av samvirkeforetak har likevel vært jevnt stigende siden 2013, noe som viser at selskapsformen er ettertraktet også etter overgangsperioden. Det

Med denne økningen i antall foretak og aksjeselskaper er det spesielt viktig at man stiller krav til egenkapital og likviditet slik at man ruster foretakene for overlevelse. Når flere selskap skal kjempe i samme marked er det naturlig at overskuddet kan svinge og egenkapitalen vil til tider bli utfordret. I slike perioder er det spesielt viktig at man har gode ordninger for å sikre selskapskapitalen. For samvirkeforetak er som nevnt § 25 første ledd «bærebjelken» i kreditorvernet¹⁴⁴. Siden samvirkelova bygger på aksjeloven i så stor grad, kan neste steg i kapitalvernet for samvirker være å stille faktiske krav til egenkapitalen, som aksjelovens krav til minimumsinnskutt aksjekapital. Jeg tror også det kan være nyttig å innlemme kravet om forsvarlig likviditet i samvirkelova § 25 for å oppnå samme bevisstgjøring og synlighet som kravet har fått i aksjeloven.

¹⁴⁴ NOU 2002:6 s. 352

Litteraturliste

Lov om aksjeselskaper av 13. juni 1997 nr. 44

Lov om samvirkeforetak av 29. juni 2007 nr. 81

Lov om aksjeselskaper av 04. juni 1976 nr. 59 (opphøvet)

Magnus Aarbakke, (2012), *Aksjeloven og allmennaksjeloven : lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven) : kommentarutgave* (3. utg. Utg.), Oslo: Universitetsforl.

Magnus Aarbakke, Asle Aarbakke, Gudmund Knudsen, Tone Ofstad, og Jan Skåre, (2017), *Aksje-loven og allmennaksje-loven, Lov-kommentar, 4. utgave* (4. utgave Utg.), Oslo: Universitetsforlaget

Aksjeeiere.no, (2017, 2017), *Aksjeeiere.no Fløibanen AS*, <https://www.aksjeeiere.no/?utf8=%E2%9C%93&year=2017&q=Fl%C3%B8ibanen+As>, (Besøkt 09.04.2019)

Aleksander Lie Alvær (Red.), Store norske leksikon, https://snl.no/kortsiktig_gjeld, (Besøkt 25.04.2019)

Mads Henry Andenæs, Margrethe Buskerud Christoffersen, Ole Andenæs, og Stig Berge, (2016), *Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper* (3. utg. / ved Ole Andenæs, Stig Berge og Margrethe Buskerud Christoffersen. Utg.), Oslo: M.H. Andenæs

Fløibanen AS, (31.12.17), *Om oss*, <http://floyen.no/om-oss/>, (Besøkt 09.03.19)

Terje Aven (Red.), Store Norske Leksikon, (Vols. 2019), <https://snl.no/risiko>, (Besøkt 09.04.2019)

Justis- og beredskapsdepartementet, (2012-2013), *Prop.111 L (2012–2013) Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)*, (Prop.111 L (2012–2013))

Brønnøysundregistrene, (2019, 02.04.2019), *Bedrifts- og foretaksstatistikk*, <https://www.brreg.no/produkter-og-tjenester/statistikk/bedrifts-og-foretaksstatistikk/>, (Besøkt 02.05.2019)

Tore Bråthen, (2001), *Forsvarlig egenkapital*. Magma: Econas tidsskrift for økonomi og ledelse, (5), <https://www.magma.no/forsvarlig-egenkapital>, (Besøkt 02.04.2019)

Tore Bråthen, (2017), *Selskapsrett* (5. utg. Utg.), Oslo: Gyldendal Focus forl.

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN COMMUNITIES, (1978, 25.07.1978), *Fourth Council Directive 78/660/EEC of 25 July 1978 based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:31978L0660>, (Besøkt 19.04.2019)

Finansdepartementet, (2003), *NOU 2003:23 Evaluering av regnskapsloven*, (NOU 2003:23)

Nærings- og fiskeridepartementet, (2017), *Prop.112 L (2016–2017) Endringer i aksjelovgivningen mv. (modernisering og forenkling)*, (Prop.112 L (2016–2017))

Hans Petter Graver, (2008), *Vanlig juridisk metode? Om rettsdogmatikken som juridisk sjanger*, Tidsskrift for Rettsvitenskap, 121(02)

Odd-Birger Hansen, og Tine Kristiansen, (2018), *Kravet om forsvarlig likviditet*, Revisjon og regnskap, 7

Ida Hanstad, Marius Lorentzen, og Jo Andre Aakvik, (28.08.2012), *Dette er Norges ti største selskaper*, E24, <https://e24.no/naeringsliv/total/dette-er-norges-ti-stoerste-selskaper/20266605> (Besøkt 04.05.2019)

Kjetil Malkenes Hovland, (29.01.2019), *Frykter brudd på lånevilkårene: Slik kan Norwegian ordne opp*, E24, <https://e24.no/boers-og-finans/norwegian-air-shuttle/frykter-brudd-paa-laanevilkaarene-slik-kan-norwegian-ordne-opp/24549929> (Besøkt 29.03.2019)

- Gudmund Knudsen, (2011), *Modernisering og forenkling av aksjelovgivningen*, Lov og Rett, 53(09)
- Marius Lorentzen, (07.05.2019), *Marginbyks i påskesesongen*, E24, <https://e24.no/boers-og-finans/norwegian-air-shuttle/god-paaskesesong-for-norwegian-kraftig-marginhopp-og-fullere-fly/24616803> (Besøkt 08.05.2019)
- Anne Bang Lyngdal, og Tonny Stenheim, (2013), *Regnskapet som teknisk faktor ved fastsetting av fri egenkapital*. Tidsskrift for forretningsjus, (01), http://www.idunn.no/tidsskrift_for_forretningsjus/2013/01/regnskapet_som_teknisk_faktor_ved_fastsetting_av_fri_egenka, (Besøkt 24.04.2019)
- Elin Mack Løvdal, (2003), *Aksjeloven og allmennaksjeloven §§ 3.4 og 3.5*, Tidsskrift for forretningsjus, 9(04)
- Johannes Meyer-Myklestad, (2017), *Praktiske innfallsvinkler til forsvarlighetsvurderingen av egenkapital og likviditet i aksjeselskaper*, Jussens Venner, 52(01)
- Morningstar, (2013), *Obligasjoner for nybegynnere*. (Besøkt 29.03.2019)
- RG-2009-514, Hålogaland Lagmannsrett 2009
- HR-2016-1440-A, Håheller-dommen, Norges Høyesterett 2016
- TBERG-2005-77844, ISU-dommen, Bergen Tingrett 2007
- Tone Ofstad, (2005), *Kapitalbeskyttelsesregler og reelle hensyn, punkt 4*, Tidsskrift for forretningsjus, 11(01)
- Tore Paulshus, Nils Mugaas, og Vidar Nilsen, (2011), *Samvirkeforetak - selskapsrett, regnskap og skatt*, Revisjon og regnskap, 81(4)
- Justis- og politidepartementet, (1993-1994), *Ot.prp.nr.36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven)*, (Ot.prp.nr.36 (1993-1994))
- Justis- og politidepartementet, (1996-1997), *Ot.prp.nr.23 (1996-1997) Om lov om aksjeselskaper (aksjeloven) og lov om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven)*, (Ot.prp.nr.23 (1996-1997))
- Justis- og politidepartementet, (2006), *Ot.prp.nr.21 (2006-2007) Om lov om samvirkeforetak (samvirkelova)*, (Ot.prp.nr.21 (2006-2007))
- Justis- og politidepartementet, (2010-2011), *Prop.148 L (2010-2011) Endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.)*, (Prop.148 L (2010-2011))
- Justis- og politidepartementet, og JD, (1996), *NOU 1996:3 Ny aksjelovgivning*, (NOU 1996:3)
- Justis- og politidepartementet, og JD, (2002), *NOU 2002:6 Lov om samvirkeforetak*, (NOU 2002:6)
- Justis- og politidepartementet, JD, og Aksjelovgruppen, (1992), *NOU 1992:29 Lov om aksjeselskaper*, (NOU 1992:29)
- Proff.no, (2017), *Proff.no Fløibanen AS*, <https://www.proff.no/selskap/fl%C3%B8ibanen-as/bergen/transport/IF2TL1P08ND/>, (Besøkt 09.04.2019)
- Elin Reitan, (18.01.2014), *Flere utesteder går konkurs*, Nettavisen, <https://www.nettavisen.no/nyheter/flere-utesteder-gar-konkurs/3741736.html> (Besøkt 29.04.2019)
- Webansvarlig i Samvirkebarnehagene, (2012, 06.12.2012), *Samvirkebarnehagene SA - EIER*, <http://samvirkebarnehagene.barnehage.no/Innhold/Side/17249>, (Besøkt 02.05.2019)
- Rt-1996-672, Kongeparken-dommen, Høyesterett 1996
- SSB, (2008-2017a), *Føretak Aksjeselskap*, <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/tableViewLayout1/>, (Besøkt 08.05.2019)
- SSB, (2008-2017b), *Føretak Samvirkeforetak*, <https://www.ssb.no/statbank/table/07195/>, (Besøkt 02.05.2019)
- Finans- og tolldepartementet, (1998-1999), *Ot.prp.nr.43 (1998-1999) Om lov om endringer i regnskapsloven mv*, (Ot.prp.nr.43 (1998-1999))

VisitBergen, (2019), *Fisketorget i Bergen*, <https://www.visitbergen.com/ting-agjore/fisketorget-i-bergen-p822253>, (Besøkt 30.04.2019)

Wisma.no, *Likviditet*, <https://www.visma.no/eaccounting/regnskapsordbok/1/likviditet/>, (Besøkt 28.04.2019)

Tabell 1 - Samvirkeforetak

<https://www.ssb.no/statbank/table/07195/>, (Besøkt 02.05.2019)

Samvirkeforetak etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01 Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
02 Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
03 Fiske, fangst og akvakultur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05 Bryting av steinkull og brunkull	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Utvinning av råolje og naturgass	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Bryting av metallholdig malm	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Bryting og bergverksdrift ellers	0	0	0	0	0	1	1	1	2	2
09 Tjenester tilknyttet bergverksdrift	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Produksjon av nærings- og nyttelsesmidler	0	3	6	11	12	39	39	37	37	37
11 Produksjon av drikkevarer	0	0	0	0	0	0	1	1	1	0
12 Produksjon av tobakksvarer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Produksjon av tekstiler	0	0	1	1	1	2	2	1	1	1
14 Produksjon av klær	0	0	0	0	0	3	3	3	3	5
15 Produksjon av lær og lærvarer	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
16 Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	0	1	0	1	1	3	4	4	3	4
17 Produksjon av papir og papirvarer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18 Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
19 Produksjon av kull- og raffinerte petroleumsprodukter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21 Produksjon av farmasøytiske råvarer og preparater	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Samvirkeforetak etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
22 Produksjon av gummi- og plastprodukter	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
23 Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
24 Produksjon av metaller	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
25 Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
26 Produksjon av datamaskiner og elektroniske og optiske produkter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Produksjon av elektrisk utstyr	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28 Produksjon av maskiner og utstyr til generell bruk, ikke nevnt annet sted	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
29 Produksjon av motorvogner og tilhengere	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Produksjon av andre transportmidler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31 Produksjon av møbler	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
32 Annen industriproduksjon	0	0	0	0	0	2	3	2	2	2
33 Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	0	0	1	1	2	2	2	3	3	2
35 Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	0	4	7	15	19	33	34	33	33	32
36 Uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann	0	20	32	45	70	264	354	398	404	432
37 Oppsamling og behandling av avløpsvann	0	3	14	11	14	23	30	35	35	40
38 Innsamling, behandling, disponering og gjenvinning av avfall	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
39 Miljørydding, miljørensing og lignende virksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Oppføring av bygninger	0	1	1	4	4	8	8	7	5	9
42 Anleggsvirksomhet	0	0	4	9	7	11	19	21	24	19
43 Spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	0	2	3	8	8	7	5	6	5	5
45 Handel med og reparasjon av motorvogner	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
46 Agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner	0	2	5	15	23	103	111	110	110	114
47 Detaljhandel, unntatt salg av motorvogner	0	4	18	94	120	176	172	171	165	166
49 Landtransport og rørtransport	0	2	6	7	8	5	5	5	5	5
50 Sjøfart	0	0	0	0	0	3	3	3	3	3

Samvirkeforetak etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
51 Lufttransport	0	1	0	1	1	0	1	2	0	1
52 Lagring og andre tjenester tilknyttet transport	0	6	7	13	27	77	100	106	109	112
53 Post og distribusjonsvirksomhet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
55 Overnattingsvirksomhet	0	2	2	2	3	10	11	12	12	10
56 Serveringsvirksomhet	0	0	1	2	3	7	9	10	12	12
58 Forlagsvirksomhet	0	0	0	3	5	11	12	12	10	11
59 Film-, video- og fjernsynsprogramproduksjon, utgivelse av musikk- og lydopptak	0	0	0	1	3	5	5	6	9	10
60 Radio- og fjernsynskringkasting	0	0	0	0	0	5	12	12	12	13
61 Telekommunikasjon	0	0	0	2	4	14	24	28	27	26
62 Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi	0	2	1	6	5	5	8	9	13	13
63 Informasjonstjenester	0	0	1	2	2	7	8	9	7	6
64 Finansieringsvirksomhet	0	1	3	2	2	2	2	2	2	3
65 Forsikringsvirksomhet og pensjonskasser, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
66 Tjenester tilknyttet finansierings- og forsikringsvirksomhet	0	0	0	0	2	1	1	0	1	1
68 Omsetning og drift av fast eiendom	0	14	32	50	63	279	428	505	539	602
69 Juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting	0	0	3	7	29	90	94	91	88	86
70 Hovedkontortjenester, administrativ rådgivning	0	4	8	10	16	25	25	30	30	37
71 Arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet, og teknisk prøving og analyse	0	2	6	11	8	12	11	8	6	8
72 Forskning og utviklingsarbeid	0	0	0	0	0	0	0	1	3	1
73 Annonse- og reklamevirksomhet og markedsundersøkelser	0	1	4	6	6	10	16	18	22	19
74 Annen faglig, vitenskapelig og teknisk virksomhet	0	1	3	9	9	8	8	9	12	15
75 Veterinærtjenester	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
77 Utleie- og leasingvirksomhet	0	5	5	12	13	14	17	19	18	19
78 Arbeidskrafttjenester	0	2	2	3	7	69	74	71	66	62

Samvirkeforetak etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
79 Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet og tilknyttede tjenester	0	4	5	8	12	26	33	33	35	42
80 Vaktjeneste og etterforskning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
81 Tjenester tilknyttet eiendomsdrift	0	2	3	6	9	8	10	11	15	15
82 Annen forretningsmessig tjenesteyting	0	3	4	11	18	36	37	35	31	33
84 Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
85 Undervisning	0	3	11	20	14	53	73	77	86	84
86 Helsetjenester	0	5	5	9	13	38	48	49	46	47
87 Pleie- og omsorgstjenester i institusjon	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
88 Sosiale omsorgstjenester uten botilbud	0	6	45	79	124	565	629	616	616	609
90 Kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet	0	2	4	13	19	27	39	46	57	71
91 Drift av biblioteker, arkiver, museer og annen kulturvirksomhet	0	0	0	1	1	2	2	5	5	4
92 Lotteri og totalisatorspill	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1
93 Sports- og fritidsaktiviteter og drift av fornøyelsestabilisementer	0	6	8	9	17	76	113	120	130	141
94 Aktiviteter i medlemsorganisasjoner	0	2	9	13	17	58	70	80	82	89
95 Reparasjon av datamaskiner, husholdningsvarer og varer til personlig bruk	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
96 Annen personlig tjenesteyting	0	2	1	2	1	2	2	2	2	5
97 Lønnet arbeid i private husholdninger	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Internasjonale organisasjoner og organer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
00 Uppgitt	0	0	0	1	2	10	12	13	9	11

Tabell 2 – Aksjeselskap

<https://www.ssb.no/statbank/table/07195/tableViewLayout1/> (Besøkt 08.05.2019)

Aksjeselskap etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
01-99 Total	150694	161584	163060	162934	169724	187907	200664	202782	207813	220029
01 Jordbruk og tjenester tilknyttet jordbruk, jakt og viltstell	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
02 Skogbruk og tjenester tilknyttet skogbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
03 Fiske, fangst og akvakultur	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
05 Bryting av steinkull og brunkull	2	2	2	2	2	1	2	1	1	2
06 Utvinning av råolje og naturgass	39	52	46	83	95	95	101	66	64	61
07 Bryting av metallholdig malm	7	9	7	7	9	8	9	7	6	11
08 Bryting og bergverksdrift ellers	360	400	392	383	389	398	425	434	427	424
09 Tjenester tilknyttet bergverksdrift	198	239	213	238	251	264	284	314	290	290
10 Produksjon av nærings- og nytelsesmidler	1348	1373	1346	1314	1341	1351	1438	1418	1507	1576
11 Produksjon av drikkevarer	71	73	68	67	82	97	125	154	214	245
12 Produksjon av tobaksvarer	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0
13 Produksjon av tekstiler	246	241	238	241	248	247	250	249	249	248
14 Produksjon av klær	150	155	140	136	150	175	185	194	209	235
15 Produksjon av lær og lærvarer	27	22	21	15	19	20	22	18	21	20
16 Produksjon av trelast og varer av tre, kork, strå og flettematerialer, unntatt møbler	911	929	911	881	899	886	896	875	853	863
17 Produksjon av papir og papirvarer	81	79	77	67	72	68	60	61	53	55
18 Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	897	885	848	768	733	691	677	638	609	578
19 Produksjon av kull- og raffinerte petroleumsprodukter	10	12	10	9	9	9	11	9	10	12
20 Produksjon av kjemikalier og kjemiske produkter	179	173	180	181	176	176	183	164	174	177
21 Produksjon av farmasøytiske råvarer og preparater	35	35	34	34	36	33	36	37	40	39
22 Produksjon av gummi- og plastprodukter	323	333	321	319	318	313	328	308	303	305

Aksjeselskap etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
23 Produksjon av andre ikke-metallholdige mineralprodukter	473	486	491	458	457	457	463	442	438	440
24 Produksjon av metaller	118	114	110	100	101	101	106	96	98	105
25 Produksjon av metallvarer, unntatt maskiner og utstyr	1363	1428	1417	1382	1397	1412	1498	1481	1479	1437
26 Produksjon av datamaskiner og elektroniske og optiske produkter	249	260	251	241	237	236	238	238	245	248
27 Produksjon av elektrisk utstyr	328	331	323	306	303	304	309	291	276	275
28 Produksjon av maskiner og utstyr til generell bruk, ikke nevnt annet sted	877	872	848	813	783	772	781	732	704	666
29 Produksjon av motorvogner og tilhengere	102	105	112	102	102	103	107	104	102	107
30 Produksjon av andre transportmidler	384	401	374	361	372	345	366	370	358	330
31 Produksjon av møbler	427	438	426	401	396	404	406	396	377	382
32 Annen industriproduksjon	465	489	485	462	474	468	491	495	487	500
33 Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	774	836	854	868	895	1017	1101	1144	1182	1259
35 Elektrisitets-, gass-, damp- og varmtvannsforsyning	751	766	820	913	938	998	1009	1015	1058	1062
36 Uttak fra kilde, rensing og distribusjon av vann	47	59	65	69	68	72	77	81	91	103
37 Oppsamling og behandling av avløpsvann	86	87	89	92	90	101	101	108	107	106
38 Innsamling, behandling, disponering og gjenvinning av avfall	335	360	356	356	357	349	379	373	374	400
39 Miljørydding, miljørensing og lignende virksomhet	11	14	16	18	19	21	22	18	21	22
41 Oppføring av bygninger	8701	9042	9224	9580	10545	12175	13368	14295	15221	16280
42 Anleggsvirksomhet	480	486	516	521	547	565	584	608	624	653
43 Spesialisert bygge- og anleggsvirksomhet	9352	9796	9948	10087	10496	11871	13103	13770	14216	14913
45 Handel med og reparasjon av motorvogner	4083	4206	4226	4204	4399	4755	5131	5341	5512	5644
46 Agentur- og engroshandel, unntatt med motorvogner	12740	12836	12582	12273	12430	12893	13334	13470	13454	13633
47 Detaljhandel, unntatt salg av motorvogner	15915	15984	15684	15416	15517	15967	16490	16554	16465	16645
49 Landtransport og rørtransport	3153	3283	3247	3200	3250	3556	3805	3911	3984	4034
50 Sjøfart	1401	1383	1330	1370	1404	1383	1535	1438	1432	1436
51 Lufttransport	64	68	76	74	63	61	72	71	82	77
52 Lagring og andre tjenester tilknyttet transport	1481	1473	1474	1494	1501	1573	1661	1678	1721	1724

Aksjeselskap etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
53 Post og distribusjonsvirksomhet	125	129	132	136	140	197	243	287	323	346
55 Overnattingsvirksomhet	1470	1511	1537	1609	1639	1651	1725	1738	1760	1823
56 Serveringsvirksomhet	3878	3970	3970	3980	4153	4740	5258	5676	5988	6382
58 Forlagsvirksomhet	1668	1694	1626	1599	1578	1593	1649	1610	1560	1571
59 Film-, video- og fjernsynsprogramproduksjon, utgivelse av musikk- og lydopptak	648	712	730	779	798	946	1073	1194	1275	1386
60 Radio- og fjernsynskringkasting	126	129	122	115	105	97	94	90	85	77
61 Telekommunikasjon	514	545	520	514	508	492	492	483	458	460
62 Tjenester tilknyttet informasjonsteknologi	3131	3291	3347	3476	3684	4220	4771	5238	5578	6093
63 Informasjonstjenester	569	575	562	570	596	657	673	691	718	766
64 Finansieringsvirksomhet	3001	9232	10230	8017	7977	13381	13846	9625	9232	12418
65 Forsikringsvirksomhet og pensjonskasser, unntatt trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	26	26	28	28	39	29	28	30	32	31
66 Tjenester tilknyttet finansierings- og forsikringsvirksomhet	581	745	786	917	983	1039	979	982	1002	1120
68 Omsetning og drift av fast eiendom	32144	33861	34132	34656	36749	39194	41111	41716	42683	44781
69 Juridisk og regnskapsmessig tjenesteyting	3271	3380	3407	3442	3508	3616	3803	3744	3796	3869
70 Hovedkontortjenester, administrativ rådgivning	4203	4116	4277	4414	4757	5482	6145	6666	6982	7446
71 Arkitektvirksomhet og teknisk konsulentvirksomhet, og teknisk prøving og analyse	5456	5860	5918	5983	6322	7139	7803	8145	8166	8388
72 Forskning og utviklingsarbeid	270	287	309	343	386	440	471	493	515	599
73 Annonse- og reklamevirksomhet og markedsundersøkelser	1242	1254	1252	1213	1256	1360	1436	1491	1542	1653
74 Annen faglig, vitenskapelig og teknisk virksomhet	1911	1978	1996	1972	2105	2517	2815	3124	3314	3704
75 Veterinærtjenester	208	226	239	245	271	317	344	364	390	408
77 Utleie- og leasingvirksomhet	1559	1643	1623	1637	1684	1883	2015	2101	2165	2240
78 Arbeidskrafttjenester	758	890	900	901	1024	1242	1383	1500	1549	1573
79 Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet og tilknyttede tjenester	978	842	876	888	937	1060	1180	1279	1390	1513
80 Vakttjeneste og etterforskning	141	134	141	146	153	192	212	241	256	275

Aksjeselskap etter næring, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
81 Tjenester tilknyttet eiendomsdrift	1032	1087	1112	1338	1449	1751	2008	2128	2279	2439
82 Annen forretningsmessig tjenesteyting	2826	2669	2538	2455	1935	2009	2012	1969	1939	1950
84 Offentlig administrasjon og forsvar, og trygdeordninger underlagt offentlig forvaltning	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
85 Undervisning	1316	1359	1416	1440	1578	1929	2259	2597	2805	3001
86 Helsetjenester	2919	3056	3158	3227	3524	4103	4642	5117	5449	5899
87 Pleie- og omsorgstjenester i institusjon	111	113	115	114	119	118	124	122	111	117
88 Sosiale omsorgstjenester uten botilbud	1228	1322	1386	1444	1469	1536	1625	1683	1748	1795
90 Kunstnerisk virksomhet og underholdningsvirksomhet	504	653	691	719	801	1040	1192	1346	1434	1653
91 Drift av biblioteker, arkiver, museer og annen kulturvirksomhet	50	55	52	58	66	67	55	56	53	63
92 Lotteri og totalisatorspill	163	166	169	156	170	165	169	156	154	138
93 Sports- og fritidsaktiviteter og drift av fornøylesetablissemeter	1174	1201	1269	1263	1358	1469	1577	1673	1792	1923
94 Aktiviteter i medlemsorganisasjoner	83	79	80	72	88	91	89	90	90	102
95 Reparasjon av datamaskiner, husholdningsvarer og varer til personlig bruk	254	237	226	211	213	236	265	293	291	320
96 Annen personlig tjenesteyting	1787	1888	1940	2009	2135	2492	2823	3103	3307	3536
97 Lønnet arbeid i private husholdninger	2	3	0	0	0	2	3	2	3	2
99 Internasjonale organisasjoner og organer	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1
00 Uoppgitt	322	51	50	941	1497	624	703	471	460	546

Figur 1 – Overgangsperiode samvirkelova 2008-2013

Figuren viser en alminnelig overgangsperiode og implementering av samvirkelova for foretak. Hentet fra Paulshus m.fl., 2011, s. 20

